Z.

MONITA
ISOCRATEA

JACOBI FACCIOLATI

STUDIO

COLLECTA ET EXPLICATA.

Editio tertia retractatior.

PATAVII, MDCCXLIX.

Apud Joannem Manfrè.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

EPISTOLA

Præmiſſa editioni primæ

AD

ANDREAM PISANUM

PATR. VENET.

Monita Iſocratea, quæ in noſtro hoc domeſtico ludo Latine reddidiſti, ac memoriæ mandaſti, Nobilissime Adolescens, typis edita exſtare volui; ut ſi forte exciderint, rurſus oculis animoque ſubjicere poſſis. Adſcripſi porro ſingulis, ubi ſtilum ſubiere, ſimilia quædam, ex omni antiquitate petita, non ſolum ut pondus & auctoritatem illis adjicerem, ſed multo magis ut ingenium tuum, natura velox & moræ impatiens, collatione iſta detinerem. Valet enim plurimum præcepti brevitas ad arripiendum, quod præcipitur; ſed meditatione aliqua opus eſt ad retinendum, quaſique concoquendum, quod arripueris. Ceterum numquam ego tibi, aut cuiquam ex iis, qui ſe mihi in diſciplinam dederunt, ingentia volumina ad formandos mores apponam. Siquidem, ut ſcribit Seneca Epiſt. 94. *Omnium honeſtarum rerum ſemina*

animi gerunt , quæ admonitione excitantur, non aliter quam ſcintilla, flatu levi adjuta, ignem ſuum explicat. Exigua hæc ſunt, ſed myſteriis ſimilia, ut Plutarchus ait de antiquis proverbiis, in quibus maximæ res minutis ſignis expreſſæ continentur. Ac prioris quidem Orationis Monita ad privatæ vitæ inſtitutionem pertinent; reliqua eum ſpectant, qui in ſpem creſcit reip. adminiſtrandæ. Ubi cum imperio & poteſtate eris, non facile tibi accedent, qui libere loquantur; ideoque ætas iſta tua mature inſtituenda & formanda eſt ad illam fortunæ amplitudinem, in qua pauciſſimi monitorem ferunt. Quamquam domi inſtitutores habes, ſi uti volueris, ut certe voles pro indole iſta naturæ atque ingenii tam mirifica. Vidiſtine unquam, audiſti, didiciſti aliquid ab optimis PATRUIS, aut a SERENISSIMO AVO tuo, niſi ad perfectam prudentiæ ac juſtitiæ normam directum & compoſitum? Qua in domo ſunt aut religionis in Deum, aut caritatis in Patriam, aut in omne genus hominum comitatis ac benevolentiæ documenta plura? Cogita, num poſſis in luce tanta virtutum atque exemplorum ignorare, quo ſit eundum; aut, cum talia videas, duceſque habeas ejuſmodi, num liceat aberrare. Attamen ego quoque pro mea virili parte auxilia fero, *ſapientiam antiquorum, narrationes virorum nominatorum, occulta proverbiorum*, ut ſacris verbis utar, ab Eccleſiaſtico ſumtis lege, perlege, animo im-

imbibe . Nam te tacito quodam ſenſu ita afficient & conformabunt , ut omnia vitæ munia ſine ullo labore , addo etiam ſumma cum jucunditate , ad recti honeſtique regulam exſequaris . Vale .

INDEX

I. MONITA LXXX.

Ad privatæ vitæ inſtitutionem ex Oratione Iſocratis prima.

II. MONITA LXVII.

De officio Principis erga civem ex Oratione Iſocratis ſecunda.

III. MONITA XXXX.

De officio civis erga Principem ex Oratione Iſocratis tertia.

AD

AD LECTOREM.

I*Amdiu animadverterunt viri eruditi, Orationem ad Demonicum non eſſe magni illius Iſocratis Athenienſis, Theodori filii, cujus ſchola eloquentiæ officina habita eſt. Harpocration eam refert ad Iſocratem Apolloniatem, Amiclæ filium, ſenioris diſcipulum, cujus ferebantur orationes quinque, ut ſcribit Suidas, inter quas* προτρεπτικὸς λόγος, *fortaſſe hæc ipſa, quæ alio nomine* παραίνεσις *dicitur. Vide Monitum XXIX. Dionyſius Alicarnaſſeus auctorem ejus facit juniorem quemdam Iſocratem, ſodalem ſuum, in methodo Orationum* προσφωνηματικῶν, *cujus verba afferam ad Monitum XXI. Neque vero mirum eſt, ſimilitudine quadam ſermonis, quæ plurimis in locis apparet, inductos fuiſſe pleroſque, quorum princeps Hermogenes, ut hanc ipſam ſeniori Iſocrati tribuerent; præſertim cum ille quoque ad privatæ vitæ inſtitutionem ſcripſerit, ut ſignificat idem Dionyſius* περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων p. m. 98. Ἔχων πολλοὺς αὐτῷ καὶ ἄλλους διεξιέναι λόγους πρὸς πόλεις τε, καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ εἰς μετριότητα, καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς δυνάστας προάγουσιν, οἱ δὲ κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους, ἃ δεῖ πράττειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι. h. e. Cum poſſim alias præterea multas

ejus

ejus Orationes recenſere ad civitates, & principes, & privatos homines ſcriptas; quarum primæ ad modum & rationem in vita ſervandam populum adhortantur; ſecundæ ad moderationem, & legitimum imperandi morem principes impellunt; tertiæ modeſtam & temperatam privatam vitam efficiunt, quæ facere unumquemque deceat, præſcribentes. *Ex hoc tertio genere videtur illa ipſa, de qua loquimur: in primo & altero duæ illæ procul dubio ſignificantur, quæ Nicoclis gratia ſcriptæ ſunt: in quibus munia & officia cum regis erga populares ſuos, tum populi erga regem explicantur. Quod ego iccirco monere volui, quia vir ſummus Henr. Stephanus negat, apud veteres Scriptores, qui Iſocratis opera recenſent, earum mentionem fieri: videturque & in Diatriba 2. & in Præfatione ad Iſocratis Orationes eorum Criticorum ſequi ſuſpiciones, qui iſtas quoque a ſeniore Iſocrate abjudicant, & ad alium quemvis traducere conantur. Ac de Oratione quidem ad Demonicum facile inter nos convenit; quia multi in ea ſunt dicendi modi paullo duriores, & a ſumma illius Athenienſis Oratoris conſuetudine valde alieni: at in duabus iſtis quid eſt non plane nitidum & uſitatum, modiſque omnibus & numeris expolitum? Mihi ſane, cum eas in manus ſumſiſſem, ut civilis doctrinæ præcepta quædam excerperem, non ipſe modo verborum totiuſque Orationis ſonus viſus eſt ſenioris Iſocratis ſtilo dignus; ſed multæ inſuper occurrerunt ſententiæ, quæ eædem prorſus totidemque ex-*

preſ-

preſſæ verbis, in reliquis ejus Orationibus reperiuntur. Has porro ſententias ſuis locis adſcripſi, tum ut Monitis ipſis majorem quamdam lucem afferrem, tum etiam ut omnem de Auctore controverſiam tollerem. Controverſiam dico? Si qua eſt, aut eſſe poteſt, eam ſuſtulit Iſocrates ipſe, qui in Orat. περὶ τῆς ἀντιδόσεως *perſpicue declarat, ſe Orationem de Regno ad Nicoclem ſcripſiſſe; ejuſque argumentum affert, & ſententias quaſdam. Nunc quid opus eſt pluribus? Habes duos Iſocrates, & ab utroque munus egregium, ideſt ſapientiam. Ea paucis conſtat, niſi fallor. Siquid tamen fuſius aut ad animi oblectationem, aut ad vitæ uſum, aut etiam ad dicendi artem, quam ſententiæ animo retentæ plurimum juvant, ut ſcribit Ariſtoteles in tertio Rhetorico; ſiquid, inquam, fuſius requires, ex iis locis petere poteris, quæ tibi in noſtris adnotationibus ſignificantur. Ne illud quidem tacere volo, me in hac interpretatione, non tam ſæpe ſingulorum verborum, quam ſententiæ rationem habuiſſe; ut & Latina minore cum tædio legerentur, & Græca ad primas linguæ hujus exercitationes in ſcholis adhibita, negotii aliquid pueris afferrent. Ex multis commodis, quæ mihi animo in ſcribendo propoſui, minimum quodvis pretio ſuo operam tam levem ſuperabit. Vale.*

MO-

MONITA LXXX.

Ad privatæ vitæ inſtitutionem

EX ISOCRATIS PARÆNESI

Ad Demonicum Hipponici filium, quæ eſt Oratio ordine Prima.

I. PRIMUM quidem pie religioſeque Deum cole, non ſacrificiis modo factitandis, ſed etiam quod juraveris cuſtodiendo. Illud enim copiam oſtendit pecuniarum, hoc probitatem morum.

II. Divos præſides & patronos ſemper honora, maxime autem cum a Civitate publice honorantur. Sic enim & religioni videberis, & legibus parere.

III. Ita te gere erga parentes, uti ſe gerere filios tuos erga te ipſum deſiderabis.

IV.Su-

I. NOn *ſacrificiis*) Ita Zaleucus quoque apud Diodorum lib. 12. incipit leges ſuas: eamdemque ſententiam habet Xenophon ſub finem orationis de Ageſilao.

quod juraveris) Id vel maxime monuit Iſocrates, quia Græca fides fama laborabat; & apud multos valebat impium illud, quod eſt apud Ælianum var. Hiſt.

ΕΚ ΤΗΣ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΩΣ

Πρὸς Δημόνικον τὸν Ἱππονίκου.

I. Πρῶτον μὲν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς Θεούς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν. γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον.

II. Τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν.

III. Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σαυτοῦ παῖδας.

IV. Ἀσ-

Hiſt. l. 7. c. 12. Δεῖ τοὺς παῖδας τοῖς ἀστραγάλοις ἐξαπατᾶν, τοὺς δὲ ἄνδρας τοῖς ὅρκοις : *Oportet pueros talis decipere, viros jurejurando.*

II. *Divos præſides)* In Græco eſt δαιμόνιον, quo nomine intelligitur loci Genius. In carminibus Pythagoreis, quibus tota hæc ſententia exprimitur, habemus ἥρωας ἀγαυοὺς, & καταχθονίους δαίμονας. De his Cicero l. 2. de leg. c. 11. *Ex hominum genere conſecratos, ſicut Herculem, & ceteros coli lex jubet.* Ego vero iis verbis reddidi, quæ moribus noſtris inſtitutiſque convenirent.

ſti-

IV. Suſcipe exercitationes, non quæ corpus robuſtum faciant, ſed quæ ſanum. Hoc autem aſſequeris, ſi laborem intermittes nondum plane fatigatus.

V. Neque riſum effuſum ames, neque ſermone utaris nimis audaci. Illud enim ſtolidi eſt, hoc furioſi.

VI. Quæcunque facere turpe eſt, ea dicere quoque turpe exiſtima.

VII. Noli eſſe triſtis & vultuoſus, ſed potius cogitabundus. Per illud enim ipſe tibi placens ac ſuperbus, per hoc prudens videberis.

VIII. Velim tibi perſuadeas, decere te vel in primis modeſtiam, verecundiam, juſtitiam, continentiam. His enim omnibus adoleſcentum mores contineri videntur.

IX. No-

a civitate &c.) Cultus eſt honoris ſignum; ac privatus quidem honoris exigui: ille demum magni verique honoris ſignum eſt, in quem cives omnes publice conſentiunt.

III. Sumtum eſt ex Thalete lib. 1. apud Diog. Laert. n. 37. Non diſſimile eſt illud Eccleſiaſtici c. 3. n. 6. *Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur in filiis*. Nomine autem *parentum* intelligit Iſocrates illos omnes, qui nobis a natura, vel a parentibus ipſis loco parentum dati ſunt. Magiſtri quoque hac voce ſignificantur, ut eſt apud Clementem Alexandr. l. 1. Strom. ſub init.

IV. Ita Celſus lib. 1. c. 2. *Exercitationis plerumque finis eſſe debet ſudor, aut certe laſſitudo, quæ citra fatigationem ſit*. Id præſertim eo ſpectat, quia corporis fatigationes, ſi nimiæ ſint, impediunt ſtudia & cetera mentis opera, ut ſcribit Plutarchus de liber. educat.

corpus robuſtum) Notat Athletas, fortaſſe etiam

Lace-

IV. Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα· τούτου δ' ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος.

V. Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.

VI. Ἃ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.

VII. Ἔθιζε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ σύννουν. δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.

VIII. Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.

Lacedæmonas, qui omnes exercitationes ad corporis robur referebant: in quo & ab Ariſtotele reprehenduntur l. 8. Polit. c. 4.

V. Eccleſiaſticus c. 21. n. 23. *Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacite ridebit*. Epictetus Enchir. c. 43. γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος. *Riſus ne multus ſit, nec de multis, nec effuſus.*

VI. Hoc traductum eſt inter Publii Syri Mimos n. 793. *Quod facere turpe eſt, dicere honeſtum ne puta.* Iſocrates ſumſit fortaſſe ex Herodoto de Perſis lib. 1. edit. Steph. p. 27. Ὁκόσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. *Quæcunque autem ipſis facere non licet, ea neque dicere licet.*

VII. *vultuoſus*) Horatius l. 1. ep. 18. v. 94. *Deme ſupercilio nubem*. Cicero de amic. c. 18. *Triſtitia & in omni re ſeveritas abſit.*

tibi placens) Ex Proverb. Catonianis apud Fabricium in Bibliotheca Latina med. & inf. ætat. t. 5. p. 50.

Non placet ille mihi, quiſquis placeat ſibi multum.

VIII. Hic κόσμος idem eſt, atque κοσμιότης, εὐκοσμία, τὸ κόσμιον. Sed multa ſunt in hac oratione ſingularia.

IX. Noli ſperare, ſi quid turpe facias, latere te poſſe. Ut ut enim aliis lateas, ipſe tibi non latebis.

X. Deum time, parentes honora, amicos obſerva, legibus obtempera.

XI. Voluptates quære, quæ cum aliqua gloria conjunctæ ſunt. Quod enim delectat, ſi honeſtate non caret, optimum eſt; ſi caret, peſſimum.

XII. Cura ut criminationes a te removeas, etiamſi falſæ ſint. Populus enim veritatem ignorat, & opinionem ſequitur.

XIII. Quæcunque facis, perinde facito, ac ſi nullo modo latere debeant. Etſi enim in præſenti latere poſſint, poſtea in lucem venient.

XIV.

IX. Seneca ep. 27. *Scelera etiamſi non ſint deprehenſa, cum fierent, ſollicitudo non cum ipſis abit.* Juvenalis Sat. 13.
Nocte dieque tuum geſtas in pectore teſtem.
Attamen *quoto cuique* (inquit Plinius l. 3. ep. 20.) *eadem honeſtatis cura ſecreto, quæ palam? Multi famam, conſcientiam pauci verentur.*

X. Solon apud Diog. Laert. lib. 1. n. 60. *Θεȣ̀ς τίμα, γονέας αἰδȣ͂.* Quam ſententiam carmine expreſſit Phocylides: *πρῶτα Θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας. Primum cole Deum, poſtea tuos parentes.* Iſocrates dixit *φοβȣ͂*, *time*. In ſ. litteris paſſim *Dei timor*, ideſt cultus & religio, inculcatur. Obſervandum eſt enim, analogiam quandam eſſe inter *timorem*, & *religionem*: quod notavit Servius ad Virgilium Æn. 2. v. 715. Apud Perſium Sat. 2. v. 31. *Metuens Divum matertera*, id eſt religioſa, Apud Silium l. 1. v. 82. *Templum patria Tyriis formidine cultum*, ideſt religione. Eodem ſenſu uſurpat *formidinem* Horatius l. 1. ep. 6. v. 4.

XI. Eamdem fere ſententiam expreſſit Iſocrates ſenior in Oratione, quam habuit Nicocles. *Ταύτας*

προσή-

IX. Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις.

X. Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου·

XI. Τὰς ἡδονὰς θήρευε, τὰς μετὰ δόξης. τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου, κάκιστον.

XII. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.

XIII. Ἅπαντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων· καὶ γὰρ ἂν αὐτίκα κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσῃ.

προειλόμην τῶν ἡδονῶν, οὐ τὰς ἐπὶ τοῖς ἔργοις μηδεμίαν τιμὴν ἐχούσας, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ ταῖς δόξαις ταῖς δι' ἀνδραγαθίαν γινομένας. *Eas mihi voluptates delegi, non quæ nullam actionum laudem continerent, ſed quæ ex recte agendi gloria exiſterent*. Ex Diſtichis Catonianis.

Si famam ſervare cupis, dum vivis, honeſtam,
Fac fugias animo, quæ ſunt mala gaudia vitæ.

XII. Eccleſiaſtes c. 7. n. 8. *Calumnia conturbat ſapientem*. Cicero de amic. c. 17. *Nec vero negligenda eſt fama*, & l. 1. de offic. c. 28. *Negligere quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolum arrogantis eſt, ſed etiam omnino diſſoluti*.

opinionem ſequitur) Hinc Syrus in Mimis n. 8.
Ad calamitatem quilibet rumor valet.
D. Hieronymus Epiſt. Select. 40. *Caveto omnes ſuſpiciones; & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante devita*.

XIII. Vetus eſt apud Græcos ſententia: πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. *Omnia retegens tempus in lucem profert*. D. Matthæus c. 10. *Nihil eſt opertum, quod non reveletur*. In P. Syri Mimis n. 574.
Nullum ſine teſte putaveris ſuo locum.

XIV. Vir probus & honeſtus eo vel maxime videberis, ſi ea non facies, quæ alii cum faciunt, ipſe reprehendere ſoles.

XV. Si eris diſcendi cupidus, plurimum diſces.

XVI. Quæ ſcis, cura ut retineas meditando: quæ autem neſcis, cura ut petas ex diſciplinis.

XVII. Æque turpe eſt utilem ſermonem cum audis, nihil diſcere, ac boni aliquid ab amicis datum non accipere.

XVIII. Confer vitæ otium in ſtudia litterarum & artium. Sic enim tibi continget facile diſcere, quæ ab aliis cum labore ac difficultate ſunt inventa.

XIX. Tute tibi perſuade, multas acroaſes multis pecuniis eſſe meliores. Iſtæ enim celeriter dilabuntur; illæ autem per omne ævum durant. Siquidem ſapientia ſola poſſeſſio firma & æterna eſt.

XX.

XIV. Idem monebat Thales apud Diogenem Laert. lib. 1. n. 36. unde ſumſit Iſocrates. Auctor Diſtich. Caton. l. 1. *Quæ culpare ſoles, ea tu ne feceris ipſe*. Id ipſum ſignificatur in Epimythio fab. 3. apud Avianum:
Nam ſtultum nimis eſt, cum tu praviſſima tentes,
Alterius cenſor ſi vitioſa notes.
Hinc D. Hieronymus Epiſtol. Select. 87. *Accuſamus ſæpe quod facimus; & contra noſmet ipſos diſerti, in noſtra vitia invehimur*.

XV. Huc pertinet illud Proverb. 15. n. 14. *Cor Sapientis quærit doctrinam*. Ex hoc fortaſſe Iſocratis loco ſumtum eſt illud Diſtich. Caton. l. 4.
Ne pudeat, quæ neſcieris, te velle doceri:
Scire aliquid laus eſt, pudor eſt nil diſcere velle.
Itaque Plinius hac de cauſſa laudat Avitum l. 8. epiſt. 23. *Hæc ejus præcipua eruditio, quod diſcere volebat*. V. Senecam Epiſt. 76.

XVI.

XIV. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης.

XV. Ἐὰν φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής.

XVI. Ἃ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς χελέταις. ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις·

XVII. Ἡγοῦ οἱμοίως αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαμβάνειν.

XVIII. Καταναλίσκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν. οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν.

XIX. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει. τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον.

XVI. Salomon Proverb. c. 19. n. 27. *Non ceſſes, fili, audire doctrinam, ne ignores ſermonem ſcientiæ.* Ita Plinius Baſſo ſuo lib. 4. ep. 23. *Cognovi te multum diſputare, multum audire, multum lectitare; cumque plurimum ſcias, quotidie tamen aliquid addiſcere.*

XVIII. Socrates apud Diog. Laert. l. 2. n. 31. ajebat unicum bonum eſſe ſcientiam, unicum malum inſcitiam. Quamvis enim ſcientia, ut ait Seneca epiſt. 89. *virtutem dare non poſſit, animum tamen ad accipiendam illam præparat.* Ex Diſtich. Catonian. l. 4. *Diſcere ne ceſſes: cura ſapientia creſcit.*

XIX. Ex Diſtich. Catonian. l. 4.
Diſce aliquid: nam cum ſubito fortuna recedit,
Ars remanet, vitamque hominis non deſerit unquam.
Idem docet Phœdrus lib. 4. fab. 21. per Simonidis naufragium, in quo ipſe unus nihil amiſit, quia ejus opes ſapientia dumtaxat continebantur. In ſacris litteris ſæpe comparatur ſapientia cum divitiis, iiſque præponitur, præſertim vero in Salomonis Proverbiis c. 3. n. 15. & c. 8. n. 10. & c. 16. n. 16.

XX. Ne tibi moleſtum ſit, longum iter ſuſcipere ad eos, qui utile aliquid ſe docere profitentur. Turpe enim eſt, mercatores tam vaſta metiri maria, ut augeant opes ſuas; adoleſcentes autem ne terreſtre quidem iter ferre poſſe, ut meliorem animum faciant.

XXI. Fac ſis moribus officioſus, ſermone blandus & comis. Eſt autem officii eos ſalutare, qui obviam fiunt; comitatis benevole appellare.

XXII. Humaniter age cum omnibus, ſed utere optimis. Sic enim & his amicus eris, nec aliis inviſus.

XXIII. Ne frequenter cum iiſdem verſeris; nec de rebus iiſdem longos ſermones habeas. Omnia enim ſatietatem afferunt.

XXIV. Exerce te laboribus voluntariis; ut ferre poſſis non voluntarios.

XXV.

XX. Veteres longa itinera ſuſcipiebant ad eos, qui doctrinæ fama celebrabantur. Cicero de Fin. lib. 5. c. 29. *Cur Plato Ægyptum peragravit, ut a ſacerdotibus barbaris numeros & cœleſtia acciperet? Cur poſt Tarentum ad Archytam? Cur ad ceteros Pythagoreos,* &c. *Cur ipſe Pythagoras & Ægyptum luſtravit, & Perſarum Magos adiit, cur tantas regiones barbarorum pedibus obiit, tot maria tranſmiſit?* Itaque ſapiens, ut dicitur Eccleſiaſt. c. 39. 5. *In terram alienigenarum gentium pertranſiet.*

XXI. Cicero l. 2. Officior. c. 14. *Difficile dictu eſt, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitaſque ſermonis.* Itaque Plutarchus de liberor. educat. vult adoleſcentes eſſe φιλοπροσηγόρυς, & comiter alloqui compellantes ſe. Huc ſpectavit Dionyſius Alicarnaſſeus, cum ſcripſit initio methodi Orationum

προ-

XX. Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν. τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν.

XXI. Τῷ μὲν τρόπῳ γίγνου φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν.

XXII. Ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ.

XXIII. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων.

XXIV. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.

XXV.

προσφωνηματικῶν p. m. 37. Ἰσοκράτης μὲν ὁ σὸς ἑταῖρος καὶ ἐμὸς, ὦ Ἐχέκρατες, εἴπερ ἄλλο τι, φησὶ χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ παραινέσει τῇ πρὸς τὸν Ἱππονίκου, καὶ τὴν φιλοπροσηγορίαν. ὅπερ ἐστὶ τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας. h. e. *Iſocrates quidem, tuus & meus ſodalis, o Echecrates, oportere ait ineſſe bonis viris, ſi quicquam aliud, in adhortatione ad filium Hipponici, etiam affabilitatem; quæ in eo conſiſtit, ut obvios alloquamur*. Hinc apparet, Orationis hujus auctorem fuiſſe Iſocratem quendam Dionyſii æqualem.

XXII. Ex libello, qui inſcribitur *CATO: Cum bonis ambula*. De conſuetudine cum optimis inſtituenda vide Orat. Secundæ Monita XXXVII. & XLV.

XXIV. De laboribus voluntariis ad vires exercendas multa ſunt in Græcarum Civitatum inſtitutis. Cicero Tuſcul. 2. c. 14. *Illi, qui Græciæ formam rerum publicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt*.

XXV.

XXV. Quibus animum teneri turpe eſt, in his omnibus continens eſto, in quæſtu, in ira, in voluptate, in dolore. Eris autem in quæſtu talis, ſi ea tibi utilia putabis, quibus bene audias, non quibus dives fias: in ira, ſi ſimiliter te geres erga eos qui peccant, atque alios cupiès ſe gerere erga te, cum peccaveris: in voluptate, ſi turpe putabis famulis quidem imperare, voluptatibus autem ſervire: in dolore, ſi aliorum calamitates reſpexeris, teque hominem eſſe memineris.

XXVI. Fidelius ſerva depoſita verborum, quam pecuniarum. Oportet enim tales apparere bonos viros, ut eorum mores majorem fidem mereantur, quam jusjurandum.

XXVII. Perinde tibi perſuade non eſſe credendum malis, ut bonis credendum eſt.

XXVIII.

XXV. *Quibus bene audias*) in P. Syri Mimis n. 66. *Bene vulgo audire eſt alterum patrimonium.*
Ib. *Damnum appellandum eſt cum mala fama lucrum.*

voluptatibus ſervire) in P. Syri Mimis n. 904. *Stultum imperare reliquis, qui neſcit ſibi.*

aliorum calamitates reſpexeris.) Huc pertinet fabula 2. in Phœdri Append. quæ ita clauditur:
Heu, inquit unus, ſunt & alii, quos timor
Vexat malorum. Ferte vitam ut ceteri.

hominem eſſe memineris.) Hoc ſe moneri quotidie volebat Philippus a ſervo, ut eſt apud Ælianum Var. Hiſtor. l. 8. c. 15. Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ. *Philippe, homo es.*

XXVI. Plutarchus de pueror. educat. ſcribit, iccirco a veteribus myſteria quædam fuiſſe inſtituta, quæ proferre nefas eſſet, ut homines cuſtodiendis arcanis

aſſue-

XXV. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις· τῇ δὲ ὀργῇ ἂν παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σαυτὸν ἁμαρτάνοντας, καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας· ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἂν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς, τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν. ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ὑπομιμνήσκῃς.

XXVI. Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους.

XXVII. Προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν.

XXVIII.

aſſueſcerent, & per fidem divinam ad humanam ducerentur. Huc facit illud Salomonis Proverb. c. 11. n. 13. *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum.* Adde cap. 20. n. 19., & Eccleſiaſtici c. 27. n. 17. Adde & Horatium l. 1. Sat. 4. v. 84. & lib. 1. ep. 18. v. 38.

quam jusjurandum) Huc pertinet illud Solonis apud Diog. Laert. l. 1. n. 60. *καλοκἀγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν ἔχε. probitatem jurejurando fideliorem puta.* Itaque Xenocratem, cum ad aram acceſſiſſet teſtimonium dicturus, judices jurare prohibuerunt: ut eſt apud Valerium Max. l. 2. c. 10. n. ult. & apud Ciceronem l. 1. ad Att. ep. 16.

XXVII. Utramque partem hujus Moniti complexus eſt Phædrus lib. 3. fab. 10.

Hippolytus obiit, quia novercæ creditum eſt;
Caſſandræ quia non creditum, ruit Ilium.

Ad partem primam pertinet illud Plinii lib. 1. ep. 5. *Gratia malorum tam infida eſt, quam ipſi.*

XXVIII.

XXVIII. Quæ arcana & occulta ſunt, nemini dicas: dummodo ea ſilentio tegi, æque tibi expediat qui dicis, atque iis qui audiunt.

XXIX. Jusjurandum tibi delatum accipe duabus de cauſſis, vel ut te ipſum turpi criminatione liberes, vel ut amicos a periculis ſerves. Pecuniæ autem cauſſa nullum Deum jurabis, neque ſi vere juraturus ſis. Videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniam cupidius quærere.

XXX. Neminem tibi amicum facias priuſquam quæſieris, quomodo aliis ante te amicis uſus ſit. Talem enim erga te fore ſpera, qualis fuit erga illos.

XXXI. Tarde amicus fias, ſed cum factus fueris, fac ut perſeveres. Æque enim turpe eſt, nullum amicum habere, & amicos ſæpe mutare.

XXXII. Neque cum damno experire amicos, neque committas, ut ſine experimen-

XXVIII. Qui arcana tacere nequit, eum Salomon Proverb. 25. n. 28. *comparat urbi patenti & abſque murorum ambitu*. Eccleſiaſticus c. 19. n. 8. *Amico & inimico noli narrare ſenſum tuum*.

XXIX. *Jusjurandum delatum*) ἐπακτὸς ὅρκος jusjurandum eſt ab alio delatum. Harpocration ait eſſe, quod quis ſponte ſuſcipit, ὃν αὐτός τις ἑκὼν αὐτῷ ἐπάγεται. & hunc ipſum Iſocratis locum innuit, imo Iſocratem Apolloniatem vocat. Siquis velit ei fidem negare, facile poteſt utroque ex capite. V. Præfat. & Monitum XXI.

nullum Deum jurabis) Id videtur ſumtum a Clinia Pythagorico, de quo D. Baſilius in Paræneſi ad Adoleſcentes, p. m. 15. Ἐξὸν δὲ ὅρκῳ τριῶν ταλάντων ζημίαν ἀποφυγεῖν, ὁ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον, ἢ ὤμοσε, καὶ ταῦ-

XXVIII. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως ξυμφέρῃ ταῖς πράξεις σιωπᾶσθαί σοί τε τῷ λέγοντι, κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν.

XXIX. Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου, διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων. ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ᾽ ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς. δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

XXX. Μηδένα φίλον ποιοῦ πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε.

XXXI. Βραδέως μὲν φίλος γίνου. γενόμενος δὲ, πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν.

XXXII. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε· τοῦτο

δὲ

ταῦτα ἐπιορκεῖν μέλλων. *Cum trium talentorum jacturam jurando poſſet effugere, ſolvere maluit, quam jurare, etiamſi vera juraturus eſſet*. Epictetus Enchirid. c. 44. Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν. εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων. *Jusjurandum recuſa, ſi fieri poteſt, omnino; ſin minus, quantum potes*. Multa ſunt in ſ. litteris ſimilia.

XXX. Præceptum Epicharmi eſt, cujus hemiſtichium habet Cicero in fine epiſt. 1. lib. 3. ad Q. Fratr. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. *Vide, quomodo alio uſus ſit*.

XXXI. Ex Solone apud Diog. Laert. l. 1. n. 60. φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ᾽ ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. *Amicos ne celeriter facias, quos autem feceris, ne improbes*. Hac de cauſſa laudatur Auguſtus a Suetonio cap. 66. *Amicitias neque facile admiſit, & conſtantiſſime retinuit*. Theognis v. 1143.

Μήποτε τὸν παρεόντα μέθεις φίλον, ἄλλον ἐρεύνα.
Ne præſentem deſerens amicum, alium quæras.

XXXII. Hinc P. Syrus in Mimis n. 118.

Cave

rimento ſis. Hoc autem facies, ſi cum minime indigebis; finges te indigere.

XXXIII. Communica cum illis tanquam arcana, quæ arcana non ſunt. Si enim fidem non ſervabunt, nihil damni facies; ſi ſervabunt, de moribus eorum certior eris.

XXXIV. Proba amicos ex vitæ infortuniis, & communione periculorum. Nam aurum cognoſcimus in igne probatum, amicos in calamitatibus.

XXXV. Cum amicis optime egeris, ſi eorum preces non expectabis, ſed ipſe ſponte tua in tempore opem feres.

XXXVI. Similiter turpe exiſtima inimicorum vinci malefactis, & amicorum benefactis ſuperari.

XXXVII.

Cave amicum credas, niſi quem probaveris.
Vitium eorum, qui amicos ſibi ſumunt ſine examine, Lucianus vocat ἀκρασίαν περὶ τοὺς φίλους, in Timone pag. 72. edit. Varior. Vide Ciceronem de amic. c. 17. & ſeq.

XXXIV. Salomon Proverb. c. 17. n. 17. *Omni tempore diligit, qui amicus eſt; & frater in anguſtiis comprobatur.* Et Syrus in Mimis n. 33.
Amicum, an nomen habeas, aperit calamitas.
Porro ſimilitudinem Iſocrateam expreſſit Ovidius lib. 1. Triſt. eleg. 5.
Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.

XXXV. Hinc P. Syrus in Mimis n. 86.
Bis eſt gratum quod opus eſt, ultro ſi afferas:
Qui expectat, ut rogetur, officium levat.
Hinc Seneca de Benef. l. 2. c. 1. *Moleſtum verbum eſt, oneroſum, & demiſſo vultu dicendum, ROGO. Hujus*

fa-

δὲ ποιήσεις, ἂν μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ.

XXXIII. Περὶ τοῦ ῥητοῦ, ὡς ἀπορρήτων ἀνακοίνου. μὴ τυχὼν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσῃ, τυχὼν δὲ μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐπιστήσῃ.

XXXIV. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν.

XXXV. Οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος ἐν τοῖς καιροῖς αὐτοῖς βοηθῇς.

XXXVI. Ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιίαις, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις.

C XXXVII.

facienda eſt gratia amico. Sero beneficium dedit, qui roganti dedit. Ideo divinanda eſt cujuſque voluntas; & cum intellecta eſt, neceſſitate graviſſima rogandi liberanda eſt. Itaque ſcribit Ariſtoteles in lib. 2. Rhet. c. 7. t. 47. nos iraſci amicis, qui non advertunt, quibus rebus indigeamus.

XXXVI. *Inimicorum malefactis*) Syrus in Mimis n. 950. *Veterem ferendo injuriam, invites novam.* Ex moribus ſcribit ætatis & gentis ſuæ. Nam apud Ethnicos juſtitiæ munus geminum erat, nec aliis injuriam facere nocendo, nec ſibi tolerando. Itaque Corinthii apud Thucydidem lib. 2. Lacedæmonas reprehendunt tanquam minus juſtos; *quod ipſi quidem alios non læderent, ſed tamen lædi ſe ſocorditer paterentur.* Et Iſocrates ſenior in Evagora eum laudat, tanquam virum religioſum, *quod acceptas injurias ulciſceretur, non ipſe prior faceret.* Nobis audiendus eſt Chriſtus Dominus Matth. 5. *Dictum eſt, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros, benefacite iis, qui oderunt vos.* Præcepti hujus rationem & vim habes apud Lactantium lib. 6. c. 10.

XXXVII.

XXXVII. Excipe ex amicis non eos ſolum, qui in tuis malis dolent, ſed illos multo magis, qui in bonis tibi non invident. Multi enim amicorum infortunia ægre ferunt, ſed iidem fortunas invident.

XXXVIII. Mentionem fac amicorum abſentium apud præſentes; ut videaris neque hos ipſos, cum abſunt, oblivisci, & parvi facere.

XXXIX. In veſtibus eſto mundus & elegans, non affectatus. Eſt autem elegantis decorum, affectati curioſum & nimium.

XL. Noli quærere excedentem bonorum & pecuniarum poſſeſſionem, ſed moderatum uſum.

XLI. Contemne eos, qui opes cupide quærunt; cum iis, quas habent, uti non poſſint. Idem enim tales faciunt, ac ſi quis equum egregium poſſideat, nec tamen recte equitare ſciat.

XLII.

XXXVII. Rogatus Cleobulus, ut eſt apud Stobæum p. m. 409., quid vitandum eſſet maxime, reſpondit, τῶν μὲν φίλων τὸν φθόνον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλήν. h. e. *amicorum invidiam, & inimicorum inſidias*. Hinc Syrus in Mim. *Mage cavenda eſt amicorum invidia, quam inſidiæ hoſtium*.

XXXVIII. Eccleſiaſticus c. 37. n. 6. *Non obliviſcaris amici tui in animo tuo*. Itaque eos amamus, a quibus videmus amari amicos abſentes, ut ſcribit Ariſtoteles lib. 1. Rhet. c. 9.

XXXIX. Senec. epiſt. 92. *Mundæ veſtis electio appetenda eſt homini: natura enim homo mundum & elegans animal eſt*. Huic ipſi munditiæ modum præſcribit Cicero in lib. 1. Offic. c. 36. *Adhibenda eſt munditia non odioſa, neque exquiſita nimis, tantum quæ fugiat agreſtem & inhumanam negligentiam. Eadem ratio eſt adhibenda veſtitus; in quo, ſicut in pleriſque rebus, mediocritas optima eſt*.

XL.

XXXVII. Ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνάχθονται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι.

XXXVIII. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῇς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.

XXXIX. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι γὰρ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον.

XL. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν.

XLI. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων. παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν ἐπιστάμενος.

C 2 XLII.

XL. In P. Syri Mimis n. 745.
Quidquid eſt plus, quam neceſſe, poſſidentes premit. Apul. in Apol. p. 436. in uſum Delph. *In omnibus ad vitæ munia utendis quidquid aptam moderationem ſupergreditur, oneri potius, quam uſui exuberat.* Sumſit, opinor, ab Ariſtotele, qui lib. 7. Politic. c. 1. ſcribit, ea quæ in uſu poſita ſunt, & bona utilia dicuntur, talia eſſe, ut exceſſu noceant habenti.

XLI. In P. Syri Mimis n. 762. 638.
Quid tibi pecunia opus eſt, ſi ea uti non potes?
Pecunia eſt ancilla, ſi ſcis uti; ſi neſcis, domina eſt. Itaque Socrates cuidam de ſuis divitiis glorianti, οὐ πρότερον αὐτὸν θαυμάσειν ἔφη, πρὶν ἂν καὶ ὅτι κεχρῆσθαι τούτοις ἐπίσταται, πειρασθῆναι. h. e. *Se non prius admiraturum dixit, quam expertus eſſet, num ſciret illis etiam uti.* Refert D. Baſilius in Paræneſi ad Adoleſcentes. Adde Ariſtidem Socratic. Dial. 2. n. 17.

XLII.

XLII. Cura tibi divitias, quarum ſit uſus & poſſeſſio. Eſt autem uſus ſcire frui, poſſeſſio poſſe uti.

XLIII. Pecuniam tuam in pretio habeto duabus de cauſſis, tum ut te magno aliquo incommodo liberes, tum ut bonis amicis laborantibus opem feras. In reliqua vita vide ne nimis, ſed intra modum illam ames.

XLIV. Ama præſentia, & quære meliora.

XLV. Nemini calamitatem exprobrabis. Communis enim fortuna eſt, & futurum nemo videt.

XLVI. Bonis benefac. Præclarus enim theſaurus eſt beneficium poſitum apud bonum virum.

XLVII.

XLII. Monitum hoc ortum puto ex verbis margini adſcriptis [ab interprete aliquo, ut intelligeretur, qua de re agat hoc loco Iſocrates. Ipſa quoque conſtructio verborum minus recte habet. Ceterum ad artem recte fruendi pertinet illud Horatii l. 1. ep. 4. v. 7.

Di tibi divitias dederunt, artemque fruendi.

Saluſtius in Catilin. c. 2. dixit *vivere, & frui anima*; quo ferme ſenſu Seneca ep. 60. *vivit is, qui ſe utitur.*

XLIII. *incommodo*) vox ζημία fortaſſe referenda eſt ad mulctas & pœnas judiciarias.

opem feras) Cicero l. 1. Offic. c. 20. *Nihil honeſtius magnificentiuſque, quam pecuniam contemnere, ſi non habeas; ſi habeas, ad beneficentiam liberalitatemque conferre.* Nepos in Attici Vita c. 12. *Tantum abfuit a cupiditate pecuniæ, ut nulla in re uſus ſit ea, niſi in deprecandis amicorum aut periculis aut incommodis.*

XLIV. Id dicitur in eos, qui ſua *parvi pendunt*, ut loquitur Saluſtius in Catilin. c. 11. Phœdrus lib. 1. fab.

XLII. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν. ἔστι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις· κτήματα δὲ τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις.

XLIII. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι, καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι. πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα.

XLIV. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

XLV. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.

XLVI. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποίει. καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.

1. fab. 4. ita docet meliora quærenda eſſe, ut tamen præſentia non amittamus. Idem docuit Æſopus, & ex eo Faernus fab. 53. & Avianus fab. 20. Horatius l. 1. ep. 17. v. 23.

Omnis Ariſtippum decuit color & ſtatus & res,
Tentantem majora, fere præſentibus æquum.

XLV. Sumtum eſt ex Pittaco l. 1. apud Diog. Laert. n. 78. Ἀτυχίαν μὴ ὀνείζειν. h. e. *Calamitatem ne exprobres*. Hinc Syrus in Mimis n. 148.

Crudelis eſt in re adverſa objurgatio.

Idem ibid. n. 586.

Objurgari in calamitate gravius eſt, quam calamitas.

Ex Proverb. Catonianis, cujuſcunque ſint auctoris:

Irridens miſerum, dubium ſciat omne futurum.

Eccleſiaſticus c. 7. n. 12. *Non irrideas hominem in amaritudine animæ.*

XLVI. Eccleſiaſticus c. 12. n. 6. *Benefac humili, & non dederis impio. Prohibe panes illi dari, ne in ipſis potentior ſit.* Ex Iſocrate ſumſit auctor libelli, qui inſcribitur CATO, cujus eſt illud: *Bonis benefacito. Nam recte feciſſe bonis, in parte lucrorum eſt.*

XLVII. Si malis benefacies, ſimile quippiam tibi continget, atque iis, qui alienis canibus cibum præbent. Nam ut canes æque allatrant cibum præbentes, & alios quoſque; ita mali bene de ſe meritos injuria afficiunt, non ſecus ac male meritos.

XLVIII. Adulatores odio proſequere, non ſecus ac deceptores. Utrique enim damno ſunt iis, apud quos fidem inveniunt.

IL. Si eos ex amicis excipies, qui tibi in rebus peſſimis gratificantur; non habebis in optimis qui odium tuum ſubire velint, adhortando per totam vitam & impellendo.

L. Erga eos, quibuſcum tibi vitæ uſus eſt, præbe te affabilem & humanum, non gravem & ſupercilioſum. Etenim faſtum & ſuperbiam vix ſervi ferre poſſunt, affabilitas morum omnibus placet. Videberis autem affabilis, ſi neque contentioſus eris,

XLVII. Eccleſiaſticus c. 12. n. 1. *Si benefeceris, ſcito cui feceris*. Phædrus lib. 4. fab. 18.
Qui fert auxilium malis, poſt tempus dolet.
Vide Gabriam fab. 42. de ſerpente & agricola; & Faernum fab. 79. de gallina ſerpentis ova fovente. Eſt etiam in rem hanc Theognidis ſententia v. 105.
Δειλὺς δ' ἔρδοντι ματαιοτάτη χάρις ἐστί.
Malis benefacienti vaniſſima gratia eſt.
& Plauti in Pœnul. a. 3. ſc. 3. *Malo benefacere tantundem eſt periculum, quantum bono malefacere.*

XLVIII. Salomon Proverb. c. 29. n. 5. *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expan-*

XLVII. Κακοὺς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν, οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι.

XLVIII. Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας. ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν.

IL. Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους.

L. Γίνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικός, ἀλλὰ μὴ σεμνός· τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικὸν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τῶν δὲ τὸν ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν· ὁμιλητι-

κὸς

expandit greſſibus ejus. Huc facit illud Phædri lib. 1. fab. 13.

Qui ſe laudari gaudent verbis ſubdolis,
Seræ dant pœnas turpes pœnitentiæ.

HINC CATO.

Noli homines blando nimium ſermone probare.
Fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

IL. Idem ſignificat P. Syrus in Mimis n. 109. *Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat.* Salomon Proverb. c. 16. n. 29. *Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam.* Et c. 28. n. 23. *Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet apud eum magis, quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.* Eccleſiaſtes c. 7. n. 6. *Melius eſt a ſapiente corripi, quam ſtultorum adulatione decipi.* Vide Senecam epiſt. 123.

L. Phædrus lib. 3. fab. 16.

Humanitati qui ſe non accommodat,
Plerumque pœnas oppetit ſuperbiæ.

neque contentioſus eris.) Salomon Proverbior. c. 16. n. 28. *Homo perverſus ſuſcitat lites.* Et c. 18. n. 6. *Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os ejus jurgia provocat.*

LI.

eris, neque difficilis, neque omnibus præſtandi cupidus.

LI. Eorum iras, qui tibi familiares ſunt, noli aſpere caſtigare, etiamſi iraſcantur ſine cauſſa, ſed commotis quidem cede, pacatos autem objurga.

LII. Neque in ridiculis ſerio agas, neque inter ſeria ridiculis gaudeas. Quod enim extra locum eſt, moleſtiam affert.

LIII. Vide, ne ſine gratia gratificeris; quod multis evenit, qui amicis benefacientes rem faciunt minime gratam.

LIV. Noli eſſe querulus: eſt enim hoc aliis grave. Neque ſis mordax: eſt enim acerbum.

LV. Compotationes in primis vita. Si quando autem in eas forte incideris, ſurge

ante

LI. Pro τραχέως libenter legiſſem ταχέως, *continuo*. Seneca de Ira l. 3. c. 39. *Primam iram non audebis oratione mulcere: ſurda eſt & amens. Remedia in remiſſionibus proſunt*. Vide ibi plura. Huc pertinet Pythagoricum dictum apud Plutarchum de liber. educat. πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. *Gladio ignem ne fodices*.

LII. Horatius lib. 1. ep. 18. v. 89.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi.

Hinc Ariſtoteles ſcribit in lib. 2. Rhet. c. 7. t. 54. nos iraſci illis, qui ironia utuntur, cum ipſi ſerio agimus. Hac ipſa de cauſſa Socrates invidia laboravit, quod perpetua ironia uteretur.

LIII. Seneca de Benef. l. 2. c. 4. *Sunt qui beneficia aſperitate verborum & ſupercilio in odium adducunt, eo ſermone uſi, ea ſuperbia, ut impetraſſe pœniteat*. Et c. 7. *Fabius verrucoſus beneficium ab homine dura aſpere datum, panem lapidoſum vocabat.* V. ibi plura in rem hanc.

LIV.

πὸς δ' ἔσῃ μὴ δύσερις ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντας φιλόνεικος.

LI. Μὴ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπάντα, μήδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἶκε, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπίπληττε.

LII. Μὴ περὶ τὰ γελοῖα σπούδαζε, μηδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαῖρε. Τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν.

LIII. Μὴ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαρίζου· ὅπερ πάσχουσι πολλοὶ, ποιοῦντες μὲν εὖ, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες.

LIV. Μὴ φιλαίτιος ἔσο, βαρὺ γάρ. μηδὲ φιλεπιτιμητὴς, παροξυντικὸν γάρ.

LV. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας. ἂν δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξανίστα-

LIV. *querulus*) Contra querulos in malis humanis eſt epiſtola Senecæ 96. ſed hic queruli notantur in amicitia colenda.

Neque ſis mordax) Syrus in Mimis n. 34.
Amicum lædere ne joco quidem licet.
Eccleſiaſticus c. 33. n. 6. ex Græco Sixt.
Equus ad admiſſuram, amicus ſubſannator.

LV. Salomon Proverb. c. 23. n. 20. *Noli eſſe in conviviis potatorum*, & ibid. n. 34. ebrius comparatur ſopito gubernatori, amiſſo clavo. Eccleſiaſticus c. 31. n. 38. *Vinum multum potatum irritationem & iram & ruinas multas facit*. Anacharſis apud Diogenem Laert. l. 1. n. 103. ajebat, vitem tres ferre fructus, primum *voluptatis*, ſecundum *ebrietatis*, tertium *mœroris*. Itaque idem Philoſophus mirabatur, cur Græci primum quidem parvis poculis in menſa uterentur, poſtea vero, cum ſaturi eſſent, majoribus. De hac Græcorum intemperantia loquitur Cicero in Tuſc. 5. & in Orat. pro Cluentio. Contra Plato, ut eſt apud Diog. Laert. lib. 2. n. 39. concedebat, ut in rebus feſtis ad ebrietatem potaretur. Et Xenocrates, vir cetera temperantiſſimus, corona aurea donatus eſt ob largiorem compotationem. Diog. Laert. l. 4. n. 8. LVI.

ante ebrietatem. Cum enim animus vino corruptus eſt, ſimilis eſt currui, unde auriga excuſſus eſt. Ut enim currus rectore deſtitutus temere fertur, ita animus corrupta mente turpiter aberrat.

LVI. Fac ut magnitudine animi immortalia ſapere videaris, mortalia vitæ moderatione.

LVII. Cogita, rerum peritiam tanto majus bonum eſſe, quam imperitiam, quanto cetera quidem mala cum aliquo lucro conjuncta ſunt, hoc autem ſolum eos lædit, in quibus eſt.

LVIII. Si quem volueris tibi amicum facere, de ejus laudibus prædica apud illos, qui referant. Initium enim amicitiæ laus eſt, inimicitiæ vituperatio.

LIX. In conſultando fac præterita ſint exempla futurorum. Nam quod eſt obſcurum, ex eo quod eſt manifeſtum, cognoſci poteſt.

LX. Conſulta lente; ſed quæ optima conſultanti viſa ſunt, celeriter effice.

LXI. A Diis felicitatem pete, prudentiam a te ipſo petendam eſſe exiſtima.

LXII.

LVI. D. Hieronymus ad Paullam ſcribit, Romanis imperatoribus triumphantibus retro comitem adhæſiſſe, qui per populi acclamationes identidem ita moneret: *Hominem te eſſe memento*.

LVII. De *παιδείᾳ* & *ἀπαιδευσίᾳ*, quæ non modo in tractatione artium, ſed in omni vita locum habet, vide Scioppium de *Pædia Politices*. Quem hic Iſocrates vocat *ἀπαίδευτον*, Ital. *incolto*, *incivile*, Plutarchus de legend. Poet. dicit *ἀμαθῆ*, eumque ait in rebus omnibus peccare. Huic opponit *τὸν ἀστεῖον*, quem ait omnia recte agere.

LIX.

νίστασο πρὸ μέθης. ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβάλλουσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτάνοντα τῶν εὐθυνόντων, ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας.

LVI. Ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.

LVII. Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας.

LVIII. Οὓς ἂν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας. ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.

LIX. Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν.

LX. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα.

LXI. Ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν.

LXII.

LIX. Eccleſiaſticus c. 32. n. 24. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis*. Hinc P. Syrus in Mim. n. 171. *Deliberare utilia mora eſt tutiſſima*.

LX. Primam partem hujus moniti expreſſit P. Syrus in Mimis n. 170.
Deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel: alteram Vellejus l. 2. c. 79. a quo M. Agrippa dicitur *extra dilationes poſitus, conſultiſque facta conjungens*: utramque Salluſtius de Bell. Cat. cap. 1. *Priuſquam incipias, conſulto; & ubi conſulueris, mature facto opus eſt*. Id totum refertur ab Ariſtotele inter proverbia lib. 6. Ethic. c. 10. Δεῖ βουλεύεσθαι μὲν ἐφ' ἡσυχίας, ποιεῖν δὲ τὰ δόξαντα μετὰ σπουδῆς.

LXI. Horatius lib. 1. ep. 18. v. ult.

Satis

LXII. Si qua cum amicis communicare vis, quæ te pudeat libere proferre, ſermonem inſtitue tamquam de re aliena. Sic enim & illorum ſententiam cognoſces, nec te ipſum manifeſtabis.

LXIII. Cum de rebus tuis aliquem conſulere volueris, prius conſidera, quomodo res ipſe ſuas adminiſtraverit. Qui enim in ſuis deſipuit, non poteſt ſapere in alienis.

LXIV. Ita potiſſimum in rebus dubiis conſultandum eſſe tibi perſuadebis, ſi calamitates reſpicies, quæ ex temeritate ortæ ſunt. Etenim tum maxime valetudinis curam ſuſcipimus, cum morbi dolores in mentem veniunt.

LXV. Imitare regum mores, eorumque vitæ inſtituta ſectare. Videberis enim illos probare, teque illis adjungere. Id tibi & apud populum majorem quandam exiſtimationem conciliabit, & apud ipſos benevolentiam firmiorem.

LXVI.

Satis eſt orare Jovem, quæ donat & aufert:
Det vitam, det opes; æquum mi animum ipſe parabo.

Et Cicero lib. 3. de Nat. Deor. c. 36. *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam a Deo petendam: a ſe ipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* Vide tamen, ne homini plus tribuas, quam deceat. Nam, ut ſcribit D. Auguſtinus lib. 2. de Lib. Arbitr. c. 19. *Virtutes magna bona ſunt: ſed meminiſſe te oportet, non ſolum magna, ſed etiam minima bona eſſe non poſſe niſi ab illo, a quo ſunt omnia bona, hoc eſt a Deo.*

LXIII. Apud Avianum fab. 6. Vulpes arguit Ranam, quæ artem medicam profitebatur:

Hæc

LXII. Περὶ ὧν ἂν αἰσχυνῇ παῤῥησιάσασθαι, βούλει δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος. οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.

LXIII. Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τισὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον, πῶς ὑπὲρ τῶν αὑτοῦ διῴκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.

LXIV. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς ξυμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἀναμνησθῶμεν.

LXV. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἤθη· καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν. ὥς τε συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν.

Hæc dabit ægrotis, inquit, medicamina membris,
Pallida cæruleus cui notat ora color?

Itaque Iſocrates Senior in Orat. de Regno monet Nicoclem, ut ſibi caveat ab iis, qui τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνοῦνται, αὐτοὶ δὲ ἐν πολλαῖς ἀπορίαις εἰσί. h. e. *aliis felicitatem pollicentur, ipſi autem in magna inopia ſunt*. Faernus fab. 72.

Qui ſibi non ſapit, hic ſapiens mihi non erit unquam.

LXIV. Salomon Proverb. 3. n. 5. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*. Et n. 7. *Ne ſis ſapiens apud temetipſum*.

LXV. Plinius in Paneg. c. 45. *Flexibiles quancunque in partem ducimur a Principe, atque, ut ita dicam, ſequaces ſumus. Huic enim cari, huic probati eſſe cupimus; quod fruſtra ſperaverint diſſimiles: eoque obſequii continuatione pervenimus, ut prope omnes homines unius moribus vivamus.*

LXVI. Leges a regibus latas obſerva ; ſed legem præcipuam eſſe puta vitæ rationem , quam ipſi tenent . Ut enim qui in populari republica vivit, populo ſervire debet ; ſic ille qui regiæ poteſtati ſubjicitur, regem admirari debet ac ſuſpicere.

LXVII. Magiſtratum adeptus , noli uti improbis adminiſtris : eorum enim , quæ illi peccaverint , cauſſa in te conferetur.

LXVIII. Rerum communium adminiſtrationem depone non ditior ex illa , ſed glorioſior : melius eſt enim bonum in civitate nomen , quam divitiæ multæ.

LXIX. Rebus pravis neque operam , neque patrocinium præbeas : videberis enim ipſe talia facere , qualia facientibus præſto eris.

LXX. Ita te compara , ut aliis ſuperior eſſe poſſis ; verumtamen patere te æqualem eſſe ; ut videaris juſtitiam ſequi , non propter infirmitatem , ſed propter animi æquitatem.

LXXI. Juſtam potius paupertatem elige, quam

LXVII. Huc pertinet Faerni fab. 92. quæ ita clauditur :
Æque eſt nocens qui mandat, atque is qui facit.
M. Cicero ad Quinctum Fratrem Aſiæ Prætorem c. 4. *Quos vero aut ex domeſticis convictionibus , aut ex neceſſariis apparitionibus tecum eſſe voluiſti , horum non modo facta , ſed etiam dicta omnia preſtanda nobis ſunt.*

LXVIII. Salomon Proverb. c. 22. n. 1. *Melius eſt nomen bonum, quam divitiæ multæ* . Hinc Syrus in Mimis n. 96. *Bona opinio hominum tutior pecunia eſt.*

LXIX. P. Syrus in Mimis n. 88.

Bis

LXVI. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον· ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν.

LXVII. Εἰς ἀρχὴν καταστεθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτοι, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν.

LXVIII. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος.

LXIX. Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς.

LXX. Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν· ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν.

LXXI. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν, ἢ

Bis peccas, cum peccanti obſequium accommodas.
Theognis v. 411.
Μηδενὸς ἀνθρώπων κακίας δόκει εἶναι ἑταῖρος.
Nemini ſocius in malo videaris eſſe.

LXX. Ex Diſtich. Caton. lib. 1.
Quem ſuperare potes, interdum vince ferendo.

LXXI. Theognis v. 144.
Βούλεο δ' εὐσεβέως ὀλίγοις σὺν χρήμασιν οἰκεῖν,
Ἢ πλουτεῖν, ἀδίκως χρήματα πασάμενος.
Fac malis pie parvis cum opibus vivere,
Quam diteſcere, injuſte divitias comparans.
Salomon c. 16. *Melius eſt parum cum juſtitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Adde cap. 28. n. 6.

illarum quidem) Theognis v. 149.

quàm opes injuſtas. Tanto enim melior eſt juſtitia, quam divitiæ, quanto illæ quidem viventibus dumtaxat commodum afferunt, hæc autem etiam mortuis gloriam conciliat: & illarum quidem etiam improbi participes ſunt; hujus autem partem nullam improbi habent.

LXXII. Neminem eorum probes ac ſceleris, qui quæſtum iniquum faciunt; ſed illos potius, qui juſti & honeſti cauſſa jacturas fecerunt. Juſti enim injuſtos, ſin minus rebus aliis, certe bona ſpe longe ſuperant.

LXXIII. Omnia diligenter cura, quæ ad vitæ rationem pertinent; ſed in primis tu te ad prudentiam & rectum judicium exerce. Maximum enim in minimo eſt mens bona in hominis corpore.

LXXIV. Cura ut ſis corpore philoponus, animo philoſophus; ut hoc quidem optima perſpicere ac decernere ſcias, illo efficere decreta poſſis.

LXXV. Quidquid dicturus es, prius animo

Χρήματα μὲν δαίμων καὶ παγκάκῳ ἀνδρὶ δίδωσιν. *Divitias quidem Deus etiam improbiſſimis dat.*

LXXII. Ex Chilone apud Diog. Laert. lib. 1. n. 70. Ζημίαν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ κέρδος αἰσχρόν. *Damnum potius elige, quam turpe lucrum.* Salomon Prov. c. 10. n. 28. *Expectatio juſtorum letitia: ſpes autem impiorum peribit.* Porro Iſocrates moniti hujus rationem videtur ab eodem Chilone ſumſiſſe apud Diog. Laert. lib. 1. n. 69. Ἐρωτηθείς, τίνι διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδεύτων, ἔφη, ἐλπίσιν ἀγαθαῖς. *Interrogatus, quomodo differant diſciplina inſtructi ab iis, qui diſciplina carent, reſpondit, bona ſpe.*

LXXIII. *Mens bona)* Quid ſit *mens bona*, vide apud

πλοῦτον ἄδικον· τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει· κἀκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν.

LXXII. Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσιν.

LXXIII. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει. μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

LXXIV. Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος· ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα.

LXXV. Πᾶν ὅτι ἂν μέλλῃς λέγειν, πρότερον

apud Senecam Epiſt.23.41. & 76. Late funditur ad omne recte cogitandi, loquendi, & agendi conſilium. V. Satyram 2. Perſii, quæ inſcribi ſolet *de bona mente*.

LXXIV. Etiam Seneca vult, *philoſophiam in opere diſci, & ad verum exerceri*, epiſt. 98.

philoponus) Coactus ſum uti voce hac, quæ laboris ſtudioſum ſignificat, ut verba verbis opponerem, & Græci ſermonis vim in Latino quoque retinerem. Porro ad *philoponum* pertinet illud ejuſdem Senecæ de Provid. c. 5. *Labor optimos citat. Senatus per totum diem conſulitur; cum illo tempore viliſſimus quiſque aut in campo otium ſuum oblectet, aut in popina lateat*, &c.

LXXV. Ex Chilone, ut eſt apud Diogen. Laert. l. 1. n. 70. γλῶτταν μὴ προτρέχειν τοῦ νοῦ. h. e. *Lingua ne præcurrat mentem*. Idem ſignificat Homerus, cum ait, Ulyſſem non ex ore vocem mittere, ſed ex pectore; ut eſt apud Gellium l. 1. c. 15. Hieronymus in epiſt. ad Celantiam: *Verba tua ponderet cogitatio, & linguæ officium animi libra diſpenſet*.

mo reputa. Multis enim lingua præcurrit mentem.

LXXVI. Cogita, in humanis nihil eſſe diu: ſic enim nec in rebus proſperis nimium lætaberis, neque in adverſis nimium dolebis.

LXXVII. Duo conſtitue loquendi tempora; vel cum ea, de quibus loqueris, optime noſti; vel cum neceſſario loquendum eſt. In his enim dumtaxat ſermo melior ſilentio eſt: in aliis melius eſt ſilere, quam loqui.

LXXVIII. Do libens atque concedo, ut in bonis, quæ tibi contingunt, læteris, & in malis moderate doleas: ſed in neutris tu te aliis manifeſta. Non enim decet, pecuniam quidem domo recondere, animum autem in propatulo habere.

LXXIX. Vitæ periculum potius, quam dedecus ſuſcipe. Oportet enim malis vitæ finem formidabilem eſſe, bonis vitam ipſam cum dedecore conjunctam.

LXXX. Cura in primis, ut vitam in tuto

LXXVI. Ex Periandro, ut eſt apud Diogen. Laert. l. 1. n. 97. Εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἴσθι, δυστυχῶν δὲ φρόνιμος. *In rebus proſperis eſto moderatus, in adverſis prudens*. Ita Phædrus lib. 4. fab. 16.
Parce gaudere oportet, & ſenſim queri.

LXXVII. Salomon Prov. c. 17. n. 28. *Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputabitur*. Epictetus Enchir. c. 41. σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι᾽ ὀλίγων. h. e. *ſilentium magna ex parte ſit, vel dicantur neceſſaria, eaque paucis*. Simonides autem ajebat μηδέποτε αὐτῷ μεταμελῆσαι σιγήσαντι, φθεγξαμένῳ δὲ πολλάκις. h. e. *ſe, quod tacuiſſet, nunquam pœnituiſſe; quod locutus eſſet, ſæpiſſime*. Ex Diſtich. Caton. l. 1. *Vir-*

ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.

LXXVI. Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρής, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος.

LXXVII. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾷν, ἢ λέγειν.

LXXVIII. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν. γίνου δὲ τοῖς ἄλλοις ἐν μηδετέροις ὢν κατάδηλος. ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν.

LXXIX. Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον, ἢ κίνδυνον. δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτὴν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν.

LXXX. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν.

Virtutem primam eſſe puta compeſcere linguam:
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere.

LXXVIII. Theognis v. 1159.

——————— ὁ μὲν ἐσθλὸς
Τολμᾷ ἔχων τὸ κακὸν, οὐκ ἐπίδηλος ὅμως.
Vir bonus forti animo fert mala, nec manifeſtat tamen.

LXXIX. In P. Syri Mimis n. 923.
Tolerabilior, qui mori jubet, quam qui male vivere. Hinc C. Marius apud Saluſtium de Bello Jug. cap. 90. *Nemo ignavia immortalis factus; neque quiſquam parens liberis, ut æterni forent, optavit; magis ut boni honeſtique vitam exigerent.*

LXXX. *Ex certamine*) Iſocrates habet ἐκ τοῦ πολέμου, *ex bello*. Si quis ita vertat, non repugnarim. Nam & Livius videtur ſumere *bellum* pro certamine in l. 2. c. 7. Et apertius Varro l. 6. de ling. Lat. c. 3.

bone-

tuto agas. Si quando autem in diſcrimen venire tibi contigerit, ita ex certamine ſalutem quære, ut cum honeſta gloria, non cum turpi fama diſcedas. Nam mori quidem, omnibus hominibus fato conſtitutum eſt; ſed honeſte mori, bonis tamquam proprium natura dedit.

LXXXI. Fruere præſentibus bonis tamquam mortalis, cura autem illa ut immortalis.

honeſte mori] Cicero pro P. Quinct. c. 15. *Mors honeſta ſæpe vitam quoque turpem exornat.*

Google

λειαν. ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι, πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμε.

LXXXI. Ἀπόλαυε τῶν ὑπαρχόντων ὡς θνητὸς, ἐπιμελοῦ δὲ ὡς ἀθάνατος.

LXXXI. Monitum hoc habes ſub Orationis initium.

EK

MONITA POLITICA LXVII.

De officio Principis erga civem

EX ISOCRATIS

ORATIONE DE REGNO

Ad Nicoclem Evagoræ Regis Filium, quæ eſt ordine Secunda.

I. QUI civitatem regit, illud curare in primis debet, ut eam a calamitate defendat, florentemque conſervet; tum etiam ut ex parva magnam faciat.

II. Non decet igitur, eum torpere; ſed curam adhibere omnem, ut alios prudentia ſuperet. Maniſeſtum eſt enim, tale fore regnum ejus, qualem ipſe mentemque ſuam ad regendum comparaverit.

III. Contende, ut quanto alios honore, tanto

I. ITa in Orat. ad Philipp. ait, ejus eſſe, *Græciam ex parva magnam facere*. Τὴν ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν. Huc pertinet dictum Themiſtoclis, qui (ut eſt apud Plutarchum in ejus vita) ajebat, *ſe lyræ quidem & pſalterii rudem eſſe; civitatem autem, quam parvam & obſcuram accepiſſet, magnam & claram feciſſe*. Quomodo civitas ex parva fiat magna, & quænam ſit vere magna, docet Ariſtoteles in lib. 7. Polit. c. 4. II.

ΕΚ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥ ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Πρὸς Νικόκλεα τὸν Εὐαγόρου βασιλέως.

I. ΤΩ͂ μὲν πολιτευομένῳ μάλιστα προσήκει πόλιν τε δυστυχοῦσαν παῦσαι, ϗ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι, ϗ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι.

II. Δεῖ οὖν ἐκεῖνον μὴ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσεται τῶν ἄλλων. δέδεικται γὰρ, ὅτι τοιαύτην ἕξει τὴν βασιλείαν, οἵανπερ ἂν τὴν αὑτοῦ γνώμην παρασκευάσῃ.

III. Χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως ὅσονπερ τὸν τιμαῖς

II. *torpere*) Quam Iſocrates vocat ῥαθυμίαν, Xenophon appellat ῥᾳδιουργίαν, in epilogo Orat. de Ageſil. τῇ βασιλείᾳ προσήκειν ἐνόμιζεν οὐ ῥᾳδιουργίαν. *Regno convenire ignaviam non putabat.*

prudentia) qua ſignificatione dixit Ariſtoteles l. 4. Eth. c. 5. *prudentem eſse, qui, quæ ſibi & aliis hominibus bona ſint, cernere poteſt.*

III. Eandem ſententiam repetit in Oratione, quam habuit Nicocles. Cyrus autem ajebat, ut eſt apud Xenophontem in Paed. l. 8. & apud Plutarchum in Apopth. reg. & imp. ἄρχειν μηδενὶ προσήκειν,

tanto virtutibus præcedas.

IV. Et ex domeſticis prudentiſſimum quemque tibi adjunge, & ex aliis, quos potes, arceſſe.

V. Neque illuſtres Poetas contemnito, neque Sophiſtas: ſed illorum quidem auditor, horum autem diſcipulus eſto.

VI. Ita te compara, ut deteriorum judex ſis, meliorum æmulator.

VII. Ipſe tibi maxime ad virtutem ſtimulos addes, ſi reputaris, quam turpe ſit, pejores imperare melioribus, ſtultos ſapientibus.

VIII. Fac ut populares tuos civitatemque plurimum diligas. Neque enim poteſt aliquis aut equos, aut canes, aut homines, aut res alias recte gubernare, niſi in iis ſibi placeat, quorum regimen ſuſcepit.

IX.

χειν, ὃς ἐ κρέιττων ἐςὶ τῶν ἀρχομένων. *Imperium nemini convenire, qui quibus imperat, melior non ſit.* Plinius de Trajano in Paneg. c. 21. *Hec ceteris major, quo melior.*

IV. Ita in fine Orationis Nicoclem monet, ut ſibi adjungat τὲς νῶν ἔχοντας, ϗ δυναμένους ὁρᾷν πλέονα τῶν ἄλλων. h.e. *eos, qui mente valent, & longius, quam alii, proſpicere poſſunt.* Vetus Poeta apud Themiſtium Orat. 16.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ.

Sapientes fiunt Principes ſapientum conſortio.

V. Horatius l. 1. ep. 18. v. 96.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos.

Ariſtoteles Ethic. l. 10. c. 9. Τὰ πολιτικὰ ἐπαγγέλλονται μὲν διδάσκειν οἱ σοφισαί. *Civilem ſcientiam tradere ſe profitentur Sophiſtæ.* Porro *Sophiſtæ* nomen ea tempeſtate honeſtiſſimum erat. Poetas autem cum dicit, Theognidem intelligit, Phocylidem, Solonem,

Ho-

τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις.

IV. Καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῶν ἄλλων οὓς ἂν δύνῃ μεταπέμπου.

V. Μή τε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων, μή τε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν· ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατὴς γίγνου, τῶν δὲ μαθητής.

VI. Παρασκεύαζε σαυτὸν, τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀνταγωνιστήν.

VII. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν ἡγήσαιο τοὺς χείρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν.

VIII. Πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν. οὔτε γὰρ ἵππων, οὔτε κυνῶν, οὔτε ἀνδρῶν, οὔτε ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἢν μή τις χαίρῃ τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν.

E IX.

Homerum, Heſiodum, & alios, qui morum & ſapientiæ magiſtri habebantur. V. Plutarchum de Poetis legend.

VII. Qui unus in civitate aliis imperare vult (ut ſcribit Ariſtoteles in lib. 3. Politic. c. 9.) ita debet virtute excellere, ut ne comparari quidem cum aliis poſſit, ſed ſit *veluti Deus quidam inter homines. Nemo enim auſit Jovem gubernare, aut ſe illi ſocium in gubernando adjungere*. P. Syrus in Mimis n. 599.

Omnes æquo animo parent, ubi digni imperant.

VIII. Rex dicitur φιλάνθρωπος & φιλόπολις, quia niſi ſuos amet, ne Rex quidem dici poteſt: ſiquidem, ut eſt apud Xenophontem in Pædia, ſub initium libri 8. ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. *Rex bonus non differt a patre bono*. Hujus amoris in patriam & cives præclarum exemplum habes in vita Ageſilai, quam ſcripſit idem Xenophon. Id porro, quod monet Iſocrates, eo maxime ſpectat, ut qui civitatem regit, habeat φιλίαν πρὸς τὴν καθεστῶ-

IX. Curæ tibi ſit multitudo, quam leniter & bona cum gratia regere oportet. Siquidem ex omni reip. genere illud eſt maxime diuturnum, quod multitudini moderandæ eſt maxime idoneum.

X. Recte porro moderaberis, ſi neque permittes, plebem inferre alicui injuriam, neque injurias ipſi illatas negligendo præteribis: ſed curabis ſedulo, ut qui ſunt in civitate principes, honores & dignitates conſequantur; alii autem ab injuria tecti ſint. Hæc enim ſunt fundamenta prima & maxima rectæ dominationis.

XI. Ex legibus & inſtitutis, ſiqua minus recte poſita ſunt, tollere ne dubites.

XII. Maxime cura, ut optima per te invenias: ſin minus, imitare quæ apud alios optime ſe habent.

XIII. Quære leges plane juſtas & utiles, & ſibi inter ſe conſentientes: maxime autem vide, ut ambiguitatibus careant ad controverſias celerrime ſolvendas.

XIV. Negotiationes civibus tuis quæſtuo-

θεςῶσαν πολιτείαν, *præſentem ejus ſtatum amet, eoque delectetur*, ut eſt apud Ariſtotelem lib. 5. Politic. c. 9.

IX. Hac ratione Evagoras dicitur ab Iſocrate δημοτικὸς ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, *popularis obſervantia multitudinis*. Cura porro multitudinis commendatur ab Ariſtotele in l. 5. Politic. præſertim c. 8. & 10. ubi oſtendit, potiſſimas cauſſas tum conſervandæ, tum corrumpendæ dominationis inde oriri.

XI. Vellejus l. 2. c. 89. laudat Auguſtum cum ob alias cauſſas, tum præſertim *quod leges emendarit utiliter*. Hanc in rem Juſtinianus de Concept. Dig. §. 4. *qui emendat laudabilior eſt eo, qui primus invenit.*

IX. Μελέτω σοι τὸ πλῆθος, καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν. γιγνώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσιν.

X. Καλῶς δημαγωγήσεις, ἐὰν μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μήτε ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῇς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν.

XI. Τῶν προσταγμάτων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, κίνει καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα.

XII. Μάλιστα μὲν εὑρετὴς γίγνου τῶν βελτίστων· εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα.

XIII. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογημένους· πρὸς δὲ τούτοις, οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις, ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιήσουσιν.

XIV. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερ-

nit. Ariſtoteles tamen l. 2. Politic. c. 6. monet, ne facile leges mutentur, ſed errata potius quædam legiſlatorum ferantur. Non enim, inquit, tantum proderit correctio & mutatio, quantum nocebit exemplum non parendi.

XII. Non ille ſolum laudabilis eſt, qui ipſe per ſe ſapit, & per ſe invenit, ſed etiam qui ſcit uti aliorum ſapientia, ut eſt apud Heſiodum in Syntagmate, quod inſcribitur *Opera & dies*, v. 293. & apud Ariſtotelem l. 1. Ethic. c. 4.

XIII. Vide Mandatum Juſtiniani de Conceptione Digeſtorum, ubi multa de tollendis antinomiis, diſcordiis, & ambiguitatibus, quæ judicia depravant

XIV. Tacitus Ann. 11. c. 6. *Quomodo vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam advocatis fert*.

ſtuoſas conſtitue, advocationes autem forenſes damnoſas; ut has fugiant, illas promte ſequantur.

XV. De illorum controverſiis judicia reddito non ad gratiam, neque ſibi inter ſe contraria; ſed ſemper eadem de iiſdem decerne. Convenit enim & valde eſt utile, regum placita in judicando eſſe immutabilia, uti ſunt leges recte conſtitutæ.

XVI. Civitatem ita guberna, ut patriam domum, in apparatu ſplendidus, in exactionibus diligens, ut ſimul laudem feras, & perſeverare poſſis.

XVII. Noli oſtentare magnificentiam in rebus ſumtuoſis, quæ cito evaneſcunt, ſed & in iis quæ diximus, & in præclaris poſſeſſionibus, & in benignitate erga amicos. Ita enim & tibi ipſi impenſarum ratio conſtabit, & quæ poſteris relinques, impenſis majora videbuntur.

XVIII. Quæ ad Deos pertinent, ita fac, ut majores tradiderunt. Illud autem exiſtima eſſe maximum & pulcherrimum ſacrificium, ſi teipſum quam optimum & juſtiſſimum præbeas.

XIX.

XV. *Eadem de iiſdem*) Interdum tamen habenda eſt ratio perſonarum. V. Gellium l. 14. c. 2.

XVI. Scilicet, quod ſcribit Tacitus annal. 13. c. 50. *ut ratio quæſtuum, & neceſſitas erogationum inter ſe congruant.*

XVII. De re hac tota vide Ciceronem l. 2. Offic. c. 16. & 17. Martialis epigr. 43. lib. 5. oſtendit, opes omnes tandem perire; eaſque dumtaxat manere, & in ære noſtro eſſe, per quas benigni ſumus erga amicos. M. Antonius apud Senecam l. 6. de Benef. c. 3. *Hoc habeo, quodcunque dedi.*

XVIII.

δαλέας, τὰς δ᾽ πραγματείας ἐπιζημίας· ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δ᾽ τὰς προθύμως ἔχωσιν.

XV. Τὰς κρίσεις ποιοῦ περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι, μὴ πρὸς χάριν, μηδ᾽ ἐναντίας ἀλλήλαις· ἀλλ᾽ ἀεὶ ταὐτὰ περί γε τῶν αὐτῶν γίγνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει, καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀμετακινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νόμους τοὺς καλῶς κειμένους.

XVI. Διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως, ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον, τῇ μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, τῇ δ᾽ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἵν᾽ εὐδοκιμῇς ἅμα, καὶ διαρκῇς·

XVII. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐνδείκνυσο ἐν μηδεμιᾷ τῶν πολυτελειῶν, τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων· ἀλλ᾽ ἔν τε τοῖς προειρημένοις, καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων, καὶ τῇ τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τέ σοι παραμένει, καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλέονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.

XVIII. Τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποίει μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν· ἡγοῦ δ᾽ τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον, καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἐὰν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιότατον σεαυτὸν παρέχῃς.

E 3 XIX.

XVIII. Idem curavit Numa, ut eſt apud Livium l. 1. c. 20. *Nequid divini juris, negligendo patrios ritus, peregrinoſque aſciſcendo, turbaretur.* Cicero 2. de leg. c. 16. *Cum conſulerent Athenienſes Apollinem Pythium, quas potiſſimum religiones tenerent, oraculum editum eſt, eas quæ eſſent in more majorum.* Mæcenas autem cum idem ſuaderet Auguſto, addidit rationem, ut eſt apud Dionem ſub fin. l. 52. *Quia qui nova numina introducunt, ad uſum peregrinarum legum cives pelliciunt.*

Ad partem hujus moniti ſecundam pertinet, quod Perſius ſcribit adverſus illos, qui magna ſacrificia faciebant mente improba, Sat. 2. v. 71.

Quin damus id Superis, de magna quod dare lance

Non

XIX. Illos præcipuis honoribus affice, qui tibi maxime propinqui & familiares ſunt; ſed eos ſinceriſſimis orna, qui te plurimum diligunt.

XX. Corporis cuſtodiam validiſſimam puta amicorum virtutem, civium benevolentiam, & tuam ipſius prudentiam. Per hæc enim maxime & obtineri, & ſervari dominationes poſſunt.

XXI. Privatorum domos curato: & reputa eos, qui impenſas faciunt, conſumere de tuo; qui opera faciunt, amplificare, quæ tua ſunt. Omnia enim, quæ cives poſſident, propria ſunt ejus, qui jure dominatur.

XXII. Manifeſtum ſit, te ita veritatem fidemque perpetuo colere, ut tibi affirmanti magis credatur, quam aliis jurantibus.

XXIII. Hoſpitibus omnibus urbem ſecuram præſta, & ad commercia legibus temperatam.

XXIV.

Non poſſit magni Meſſallæ lippa propago,
Compoſitum jus faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto?

XX. Apud eundem Iſocratem in Helenæ Encomio laudatur Theſeus, quod *non peregrino præſidio, ſed civium benevolentia munitus imperium teneret*, οὐδὲ ἐπεισάκτῳ δυνάμει τὴν ἀρχὴν διαφυλάττων, ἀλλὰ τῇ τῶν πολιτῶν εὐνοίᾳ δορυφορούμενος. Saluſtius in Jugurt. c. 10. *Non exercitus, neque theſauri præſidia regni ſunt, verum amici*. Tacitus Hiſt. 4. c. 7. *Nullum majus boni imperii inſtrumentum, quam boni amici*.

XXI. Idem in Panegyrico p. m. 28. Ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας εὑρήσομεν τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας. *Nobis imperantibus inventie-*

XIX. Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθεστάταις τοὺς εὐνουστάτους·

XX. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τήν τε φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι, καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἄν τις δύναιτο.

XXI. Κήδου τῶν οἴκων τῶν ἰδιωτῶν· καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν, οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί.

XXII. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους, ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὅρκους.

XXIII. Ἅπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν πάρεχε, καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον.

XXIV.

veniemus privatas domos plurimum ad felicitatem creviſſe. Mæcenas apud Dionem l. 5. p. 485. edit. Vechel. monet Auguſtum, ne ſinat, cives ſuos ædificiis uti pluribus, aut majoribus, quam deceat. Hoc autem pertinet ad tollendas impenſas ſupervacuas, quibus civitatis vires exhauriuntur.

XXII. Huc pertinet illud Scytharum ad Alexandrum, apud Curtium l. 7. c. 8. *Jurando gratiam Scythas ſancire ne credideris: colendo fidem jurant*. Iſocrates noſter in Panegyrico laudat antiquos Athenienſes, quod eorum *ſimplex oratio plus veritatis & fidei haberet, quam ſua tempeſtate jusjurandum*, πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις.

XXIII. *Male enim*, inquit Cicero in l. 3. Offic. c. 11. *qui peregrinos urbibus uti prohibent, eoſque exterminant. Nam eſſe pro cive, qui civis non ſit, rectum eſt non licere: uſu vero urbis prohibere peregrinos, ſane inhumanum eſt*. Id porro monet Iſocrates, quia in Græcia civitates erant hoſpitibus iniquiores. Vide Livium l. 41. c. 23.

XXIV.

XXIV. Ex iis, qui ad te accedunt, plurimi facito, non qui dona tibi afferunt, ſed qui digni ſunt ut a te accipiant. Tales enim cum ornaveris, ab aliis magis laudaberis.

XXV. Timorem aufer civibus tuis, & noli eſſe metuendus iis, qui nihil injuſte agunt. Quales enim alios in te reddideris, talis tu quoque illis eris.

XXVI. Iratus nihil agas: fac autem ut iratus appareas, cum tempus feret.

XXVII. In eo videaris ſeverus, & acer, quod nihil te lateat eorum, quæ fiunt; facilis autem in minuendis delictorum pœnis.

XXVIII. Princeps eſſe velis non acerbitate neque ſævitia ſuppliciorum; ſed quod

XXIV. Saluſtius in Catilin. c. 6. laudat vetuſtiſſimos Romanorum, quod *magis dandis, quam accipiendis beneficiis amicitias pararent*. Ceterum de iis, qui dona Regibus ferebant, ut majora quædam ab iis auferrent, loquitur Iſocrates initio hujus Orationis. Regibus quidem Perſarum, dum regiones ſuas obirent, nemo accedebat ſine donis, ut eſt apud Ælianum de Var. hiſt. c. 31. & 32.

XXV. Cicero Offic. 2. c. 7. *Omnium rerum nec aptius eſt quidquam ad opes tuendas ac tenendas, quam diligi; nec alienius, quam timeri*. Et paullo poſt: *qui ſe metui volunt, a quibus metuuntur, eoſdem metuant ipſi neceſſe eſt*. In eamdem ſententiam Auctor ep. 1. ad Cæſar. de ordin. rep. c. 3. *Nec quemquam arbitror multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat*. Similia habet Seneca l. 2. de Ira, c. 11. & l. 1. de Clementia, c. 19. Itaque recte Statius Theb. l. 1. 127. *Parens odii metus*.

XXVI. Per iram, inquit Cicero offic. 1. c. 38. *nihil*

XXIV. Περὶ πλείστου δὲ ποιοῦ τῶν ἀφικνουμένων, μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς εἰσάγοντας, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους, μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις·

XXV. Τοὺς φόβους ἐξαίρου τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ βούλου περιδεὴς εἶναι τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν· ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σεαυτὸν διαθῇς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἕξεις.

XXVI. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς· δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾖ.

XXVII. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδέν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾷος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων.

XXVIII. Ἀρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡτ-

nihil recte fieri, nihil conſiderate poteſt. Nam iratus videre nequit mediocritatem illam, quæ eſt inter nimium, & parum. Iccirco autem videre nequit, quia, ut ſcribit Plutarchus de Ira, *quemadmodum per nebulam corpora, ſic per iram res videntur majores*, ὡς δι' ὁμίχλης τὰ σώματα, καὶ δι' ὀργῆς τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται. Decet igitur, ut ait idem Cicero in 1. Offic. c. 25. eos, qui præſunt reip., eſſe legum ſimiles, quæ nunquam iraſcuntur. Multa ſunt exempla ſapientum virorum, qui noluerunt caſtigare eos, quibus eſſent irati, ob id ipſum quod eſſent irati. V. Plutarchum de liber. educat.

XXVII. Mæcenas ad Auguſtum apud Dion. ſub fin. l. 52. Τὸν δὴ τῶν ἄλλων βίον ἐπισκόπει μὲν, μὴ μέντοι καὶ χαλεπῶς ἐξέταζε. *Aliorum vitam fac ut cognoſcas, ne tamen in eos graviter inquiras.*

XXVIII. Ita Evagoras ab eodem Iſocrate laudatur, quod *metuendus eſſet, non ſævitia, ſed excellenti quadam natura ſupra alios*. Φοβερὸς ὤν, οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν, ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ὑπερβάλλειν. Eadem fere ſententia repetitur in Orat. *de Pace*. Plinius ad Trajanum in Paneg. c. 46. *Quis terror valuiſſet efficere, quod reverentia tui effecit?*

XXIX.

quod omnes prudentia tua ſuperentur, & credant, te ſibi ſuæque ſaluti melius, quam ipſos, conſulere poſſe.

XXIX. Bellicoſus eſto peritia rei militaris & apparatu, pacis autem ſtudioſus abſtinentia alieni & moderatione.

XXX. Ita te gere erga civitates inferiores, ut potentiores erga te ipſum ſe gerere æquum duxeris.

XXXI. Contende non de rebus omnibus, ſed de iis, ex quibus, cum ſuperior fueris, aliquid commodi feras.

XXXII. Ignavos puta, non qui cum emolumento inferiores ſunt, ſed qui cum damno ſuperiores.

XXXIII. Magnanimos exiſtima, non qui majora ſuſcipiunt, quam eorum animus vireſque capiant; ſed qui moderata deſiderant, & quæ aggrediuntur, perficere poſſunt.

XXXIV. Æmulare eos, non qui maxi-

XXIX. In Orat. *de Pace* vult Athenienſes ſuos πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα μηδὲν ἀδικεῖν. *Bellicoſos quidem eſſe cura & apparatu rerum; pacis autem ſtudioſos, quod nemini vim inferant*. Plinius ad Trajanum in Paneg. c. 16. *Nec times bella, nec provocas.*

XXX. Ita in Panegyrico ait, antiquos Athenienſes magna fide & modeſtia ſe geſſiſſe erga reliquos Græciæ populos, *quod exiſtimarent, eodem ſe animo erga infirmiores eſſe debere, quo vellent potentiores eſſe erga ſe ipſos*. Τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς. Vide Monitum ultimum Orat. Tertiæ.

XXXI. Contra eos, qui inutiles pugnas conſerunt, eſt epiſtola Senecæ 45. Ariſtippus autem ad diſpu-

ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἄμεινόν σε βουλεύεσθαι.

XXIX. Πολεμικὸς γίνου ταῖς ἐπιστήμαις, καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν.

XXX. Οὕτως ὁμίλει ταῖς πόλεσιν πρὸς τὰς ἥττους, ὥσπερ ἂν τοὺς κρείττους πρὸς σεαυτὸν ἀξιώσειας.

XXXI. Φιλονείκει μὴ περὶ ἁπάντων, ἀλλὰ περὶ ὧν ἂν κρατήσαντί σοι μέλλει συνοίσειν.

XXXII. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους, ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους.

XXXIII. Μεγαλόφρονας εἶναι νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἷοί τέ εἰσι κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς μετρίων μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι.

XXXIV. Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους,

diſputatorem, a quo fuerat in tali quadam contentione per fallacias victus, *Ego victus abeo*, inquit, *jucundius, quam tu victor, dormiturus*.

XXXII. Plutarchus de liberor. educat. Οὐ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι καλόν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν. *Non vincere modo pulcrum eſt, ſed etiam ſcire vinci, ubi victoria cum damno conjuncta ſit*.

XXXIII. Ita in ſacris litteris laudatur, non qui cœpit magnifice *ædificare, ſed qui potuit conſummare*. Seneca de conſol. ad Helv. c. 10. *Nonne furor & ultimus mentium error eſt, cum exiguum capias, cupere multum?* Theognis v. 47.

Μή ποτ' ἐπ' ἀπρήκτοισι νόον ἔχε, μηδὲ μενοίνα
Χρήμασι, τῶν ἄνυσις γίγνεται οὐδεμία.
Noli mentem adhibere rebus non faciendis.
Neque negotia cures, quæ perficere non poſſis.

XXXIV. Saluſtius in Catil. c. 2. inter vitia priſcorum regum, qui Cyrum ſecuti ſunt, refert quod *maximam gloriam in maximo imperio putarent*. Apulejus autem in Apolog. p. 435. fortunam tunicæ comparat, quæ *magis concinna, quam longa probatur*: & paul-

ximum principatum habent; ſed qui, quem habent, eo optime utuntur.

XXXV. Fac tibi perſuadeas, te plane beatum fore, non ſi omnibus hominibus per terrores & pericula imperes; ſed ſi ita te gerens ut decet, & ea faciens quæ facis, omnia cupias intra modum; & ex hoc quidem genere nihil tibi deſit.

XXXVI. Amicos habeas non omnes, qui volunt, ſed qui tibi idonei ſunt; neque eos, quibuſcum jucundiſſime degas, ſed quibuſcum civitatem optime regas.

XXXVII. Diligenter explora mores eorum, qui tecum vivunt. Omnes enim, qui tibi non accedent, ſimilem te illis putabunt, quibus uteris.

XXXVIII. Rebus, quæ per te non fiunt, ejuſmodi viros præfice, quorum fidem & virtutem ipſe præſtare poſſis.

XXXIX. Fideles puta, non qui, quæcun-

& paullo infra gubernaculis navium, quæ ſi *ingentia & enormia ſint, facilius mergunt, quam regunt.* Seneca ep. 113. *O quam magnis homines erroribus tenentur, qui jus dominandi trans maria cupiunt permittere; feliciſſimoſque ſe judicant, ſi multas per milites provincias obtinent, & novas veteribus adjungunt!*

XXXV. Phocylides in Sentent. Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεγεινή. *Res omnium optima modus eſt, exceſſus autem gravis & moleſtus.* Sumta eſt ſententia ex dicto ſive Solonis, ſive Cleobuli, ut eſt apud Clementem Alex. l. 1. Strom. p. 300. edit. Colonienſis 1688.

XXXVI. In fine Orationis explicat clarius, quinam ſint amici Regi idonei, ideſt σύμβυλοι ἀλαθοί, *boni conſiliarii.*

XXXVII. Plinius ad Trajanum in Paneg. c. 83.

Eſt

μένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους.

XXXV. Νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἐὰν ἁπάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων ἄρχης, ἀλλ' ἐὰν τοιοῦτος ὢν, οἷον χρὴ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι, μετρίων ἐπιθυμῇς, καὶ μηδενὸς τούτων ἀπορῇς.

XXXVI. Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας· μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις.

XXXVII. Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάζοντες, ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις νομιοῦσιν.

XXXVIII. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς αὐτὸς τὰς αἰτίας ἕξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσιν.

XXXIX. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πᾶν ὅτι ἂν ποιῇς

F ἢ λέ-

Eſt magnificum, quod te ab omni contagione vitiorum reprimis ac revocas; ſed magnificentius, quod tuos. Quanto enim magis arduum eſt alios præſtare, quam ſe; tanto laudabilius, quod cum ipſe ſis optimus, omnes circa te ſimiles tui effeciſti. Itaque Mæcenas monet Auguſtum apud Dionem ſub fin. l. 52. ne familiaribus ſuis nimium indulgeat. *Quæcunque enim*, inquit, *vel recte, vel ſecus egerint, omnia tibi imputabuntur*. Πάντα γὰρ ὅσα ἂν ἢ καλῶς, ἢ κακῶς πράξωσι, σοὶ προστεθήσεται.

XXXVIII. Cicero ad Quintum Fratr. Prætorem Aſiæ l. 1. ep. 1. c. 3. *Circumſpiciendum diligenter, ut in hac cuſtodia provinciæ non te unum, ſed omnes miniſtros imperii tui, ſociis, & civibus, & reip. præſtare videaris*. Plutarchus in Præcept. Polit. ſcribit, Principem, qui utitur pravis adminiſtris, non differre ab opifice, qui utitur normis, regulis, ac libellis parum idoneis.

XXXIX. Xenophon in Pædia l. 8. p. 165. Edit. Baſil. ſcribit, Cyrum habuiſſe familiares quoſdam, qui *oculi & aures regis* appellabantur; ut quæcunque viderent, aut audirent ſibi opportuna, libere dicerent, ac monerent.

XL.

cunque dicas, aut facias, ſtatim laudant; ſed qui, ubi peccaveris, benevole arguunt.

XL. Loquendi libertatem concede viris ſapientibus; ut ea, de quibus dubitaveris, habeas quibuſcum expendas.

XLI. Cura ut diſtinguas vafros adulatores ab iis, qui te benevole colunt; ne mali meliore conditione ſint, quam boni.

XLII. Audi ſermones alterius de altero; & cura ut ſimul cognoſcas, quinam, & quales ſint, qui loquuntur, & de quibus loquuntur.

XLIII. Iiſdem pœnis coerce eos, qui calumniantur, atque eos qui delinquunt.

XLIV. Impera tibi ipſi nihilo minus, quam aliis; & hoc maxime regium exiſtima,

XL. Hiero (inquit Plutarchus in Apopht. reg. & imp.) dicere ſolebat, *μηδένα τῶν παῤῥησιαζομένων πρός αὐτὸν ἄκαιρον εἶναι. neminem eorum, qui loquendi libertate apud ſe uteretur, eſſe importunum.* Theopompus autem (ut eſt apud eundem Plutarchum in Apophthegm. Lacon.) interroganti cuidam, quomodo regnum tuto ſervare poſſet, reſpondit: *Si juſtam loquendi libertatem amicis permittas.* Hanc in rem facit Senecæ querela lib. 6. de Benef. c. 30. *Non vides, quomodo Principes in præceps agat extincta libertas, & fides in obſequium ſervile ſubmiſſa? dum nemo ex animi ſui ſententia ſuadet, diſſuadetque, ſed adulandi certamen eſt, & unum amicorum omnium officium, una contentio, quis blandiſſime fallat.*

XLI. Celebre eſt Phocyonis dictum ad Antipatrum apud Plutarchum in Apopht. reg. & imp. Οὐ δύνασαι, Ἀντίπατερ, καὶ φίλῳ Φωκίωνι χρῆσθαι, καὶ κόλακι, *non potes, Antipater, Phocyone & amico uti & adulatore.* Curtius autem l. 8. c. 5. *Adulatio perpetuum* ma-

ἢ λέγῃς, ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας.

XL. Δίδου παῤῥησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῇς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσοντας.

XLI. Διόρα τοὺς τέχνῃ κολακεύοντας, καὶ τοὺς μετ᾽ εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν.

XLII. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς λέγοντας, ὁποῖοι καὶ τίνες εἰσὶ, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσιν.

XLIII. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας.

XLIV. Ἄρχε σεαυτοῦ μηδὲν ἧττον ἢ καὶ τῶν ἄλλων· καὶ τοῦτο ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἐὰν μηδε-

malum regum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quam hoſtis evertit Plutarchus ſyntagma ſcripſit de diſtinguendo adulatore ab amico, quod legere juvabit.

XLII. Ageſilaus, ut refert Xenophon ſub fin. Orat. quam de illo ſcripſit, & Plutarchus in Apopht. Laconicis, cum audiret laudatores aut vituperatores aliorum, ajebat, οὐχ ἧττον δεῖν μανθάνειν τοὺς τῶν λεγόντων τρόπους, ἢ περὶ ὧν λέγοιεν, *non minus cognoſcendos eſſe mores eorum, qui loquerentur, quam de quibus loquerentur*. Hanc in rem monet Horatius eos, qui cum viris principibus vivunt, l. 1. epiſt. 18. v. 68.

Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.

XLIII. Scite Julianus Imperator, ut eſt apud Ammianum initio lib. 18. *Ecquis innocens eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet?* Itaque Plinius in Paneg. c. 34. & 35. Trajanum ſummopere laudat, quod delatores acerbiſſimis ſuppliciis coerceret.

XLIV. Seneca ep. 113. *Imperare ſibi maximum imperium eſt.*

Hinc ſervus Horatio exprobrat l. 2. Sat. 7. v. 81.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer.

Ab Iſocrate noſtro Evagoras laudatur tamquam ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀγόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν. h. e. *regens voluptates, non rectus ab illis.*

XLV.

ma, ſi nulli voluptati ſervias, ſed cupiditates tuas magis in officio contineas, quam cives.

XLV. Nullam vitæ conſuetudinem inconſulto & ſine ratione cum aliquo jungas: ſed eos congreſſus eaſque conſuetudines ama, ex quibus & ipſe virtute proficias, & aliis profeciſſe videaris.

XLVI. Cave credant homines, te in iis rebus præſtare velle, quas perficere & mali poſſunt: ſed te in virtute magnopere jacta, cujus nullam partem mali obtinent.

XLVII. Veriſſimum honorem tibi haberi puta, non ab iis, qui te in publico per metum colunt; ſed ab iis, qui inter ſe colloquentes, magis mentem tuam, quam fortunam laudant.

XLVIII. Siquando contingat, te rebus gaudere minime bonis, vide ne appareat: cum autem in bonis verſaberis, fac ut omnibus manifeſtum ſit.

IL. Ne æquum putes, privatos compoſite & modeſte vivere, reges autem ſine modo

XLV. Advertenda vox συνουσία, & verbum ἐπιδίδωμι. Nam Plato eodem fere modo locutus eſt ſub initium Hippiæ Majoris: ὥς σοι συνόντες πλέον ἂν εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδοῖεν. *Ut conſuetudine tua majores ad virtutem progreſſus facerent*. Ad ſententiam quod attinet, idem præcipit Theognis, redditque rationem hanc v. 34.

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

A bonis enim bona diſces. Sin autem malis
Commiſcearis, perdes & illam, quam habes, mentem.

XLVI.

μηδὲ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κράτης τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον, ἢ τῶν πολιτῶν.

XLV. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου, μὴ δ' ἀλογίστως. ἀλλ' ἐκείναις τῶν διατριβαῖς ἔθιζε σεαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτός τε ἐπιδώσεις, καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις.

XLVI. Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μεγαφρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι.

XLVII. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γινομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες, μᾶλλόν σου τὴν γνώμην, ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσιν.

XLVIII. Λάνθανε μὲν, ἐὰν ἐπί τῳ σοι συμβῇ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων.

IL. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ τὴν σεαυτοῦ σωφροσύ-

F 3 νην

XLVI. Ita Nicocles in Oratione, quæ proxime ſequitur, ait ſe eas virtutes ſemper coluiſſe, *ὧν μηδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι, quarum nulla pars improbis ineſt.*

XLVII. Totam hanc ſententiam expreſſit Plinius in exordio Panegyrici ad Trajanum.

XLVIII. Ratio moniti eſt, quia Principibus, ut ſcribit Tacitus in 4. Annal. c. 40. *præcipua rerum ad famam dirigenda ſunt.*

IL. Eandem ſententiam Iſocrates expreſſit in Orat. Areopagitica, ubi loquitur de Solone & Cliſthene. In bonum exemplum Vellejus l. 2. c. 126. *Facere recte cives ſuos Princeps optimus faciendo docet; cumque ſit imperio maximus, exemplo major eſt.* In malum Cicero de Leg. l. 3. c. 14. *Vitioſi principes vitia infundunt in civitatem; neque ſolum obſunt quod ipſi corrumpuntur, ſed etiam quod corrumpunt; pluſque exemplo, quam peccato nocent.* Plutarchus in ſyntagmate ad Princip. imperit. comparat eum, qui impe-

modo & ratione : ſed fac ut moderatio & continentia tua aliis exemplo ſit ; tibique perſuade , mores totius civitatis moribus eorum , qui imperant , eſſe ſimiles .

L. Argumentum tibi ſit , te recte gubernare , ſi videas eos , qui gubernantur , ditiores & meliores cura tua eſſe factos .

LI. Melius exiſtima relinquere filiis bonum nomen , quam magnas divitias : iſtæ enim mortales & fluxæ ſunt , illud immortale . Et bono quidem nomine divitiæ parantur , divitiis autem bonum nomen parabile non eſt . Adde quod illis etiam pravi abundant , hoc autem non eſt niſi virorum præſtantium .

LII. In veſtibus totoque corporis ornatu fac ut excellas ; in aliis autem rebus temperanter te gere , ſicuti reges decet : ut qui te prodeuntem viderint , ex ore habituque corporis dignum te imperio judicent ; qui autem tecum vivunt , propter animi tui ornamenta idem ſentiant .

LIII. Nihil dicas , aut facias , quin prius attente conſideres ; ut in errores quam minimos incidas .

LIV.

imperat , regulæ ; quæ niſi recta ſit , non poteſt ea , quibus applicatur , recta facere . Porro de iis , quæ Princeps facere debet , ut civibus ſuis ad virtutem exemplo ſit , vide Xenophontem in Cyri Pædia ſub initium lib. 8.

L. Cicero ad Attic. l. 8. ep. 11. *Moderatori reip. beata civium vita propoſita eſt , ut opibus firma , copiis locuples , gloria ampla , virtute honeſta ſit .* Et Mæcenas apud Dionem l. 52. p. 481. Τὸν ἄρχοντα τὸν ἄριστον οὐ δεῖ μὴ μόνον αὐτὸν πάνθ' ἃ προσήκει ποιεῖν , ἀλλὰ

νην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γιγνώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσιν.

L. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους, καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν.

LI. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν, ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δὲ ἀθάνατος· καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητὰ, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή. καὶ τὰ μὲν καὶ τοῖς φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δὲ οὐχ οἷόν τε ἀλλ᾽ ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι.

LII. Τρύφα μὲν ταῖς ἐσθῆσι, καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δὲ, ὡς χρὴ τοὺς βασιλέας, ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν. ἵνα οἱ μὲν ὁρῶντες διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν.

LIII. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ, καὶ τὰς πράξεις, ἵν᾽ ὡς ἐλαχίστοις τοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτῃς.

LIV.

ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅπως ὡς ὅτι βέλτιστοι γίγνωνται προνοεῖν. *Princeps optimus non ſolum ipſe facere debet, quæ decet, ſed & alii ut quam optimi fiant, curare.*

LI. Auctor epiſt. 2. ad Cæſ. de ordin. rep. c. 7. *Sæpe jam audivi, qui reges, quæ civitates & nationes per opulentiam magna imperia amiſerint, quæ per virtutem inopes ceperant.*

LII. Cyrus, ut eſt apud Xenophontem in Pædia l. 8. p. 163. tum ipſe magnam veſtis totiuſque corporis ornatus curam ſuſcipiebat, tum eos quoque ſuſcipere volebat, quibus magiſtratus mandaret. Contra Livius ſub initium lib. 21. laudat Annibalem, *quod veſtitus ejus nihil inter æquales excelleret*. Sed tunc quidem Annibal nondum erat cum imperio. Ceterum, ut ſcribit Plinius l. 6. epiſt. 31. *Veſte & comitatu non quidem augetur dignitas, ornatur tamen & inſtruitur.*

LIII. Vide Monita LX. & LXXV. Orat. Primæ.

Adde

LIV. Optimum videtur in re qualibet attingere quod ſummum eſt, & maxime opportunum: id autem quoniam cerni difficile poteſt, ſatius eſt deficere, quam excedere. Etenim modus vim ſuam magis retinet in eo, quod parvum eſt, quam quod nimium.

LV. Eſto civilis & gravis. Alterum enim dominationi convenit, alterum converſationibus. Hoc autem rerum omnium difficillimum eſt. Siquidem plerumque invenies, eos qui gravitatem affectant, frigidos eſſe; qui civilitatem, videri abiectos & viles.

LVI. Si ea probe tenere volueris, quæ decet reges ſcire, experientia tibi opus eſt, & philoſophia. Nam philoſophando rationes & vias deteges; rebus autem agendis ipſarum rerum uſum facilem & idoneum tibi comparabis.

LVII. Conſidera quæ fiunt & contingunt in

Adde Proverb. cap. 13. num. 3. *Qui inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala*. Philoſophi omnes docent, errata longe plurima, quæ loquendo & agendo committimus, inde oriri, quod res minus attente conſideremus, abrepti nimia quadam ingenii & virium confidentia, levitate, impetu, conſuetudine, impatientia dubitandi.

LIV. Cicero in Orat. c. 22. *Etſi ſuus cuique rei modus eſt, tamen magis offendit nimium, quam parum*. Nam etiam in numeris 2. 4. 8. qui ſibi proportione reſpondent, minimus proprior eſt medio, quam maximus.

LV. Lampridius in Alexand. c. 1. narrat, *nimiam civilitatem* Alexandro obiectam fuiſſe, quæ imperii poteſtatem contemtibiliorem faciebat. Modum egregie

LIV. Κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν· ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἱροῦ, καὶ μὴ πλεονάζειν· αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις, ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς ἰσχύουσιν.

LV. Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ, καὶ σεμνός· τὸ μὲν γὰρ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἁρμόττει. χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ πραγμάτων. εὑρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι, ταπεινοὺς φαινομένους.

LVI. Ὅ, τι ἂν ἀκριβῶς εἰδέναι βούλοιο, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι καὶ φιλοσοφίᾳ· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδούς σοι δείξει, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι, δύνασθαί σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

LVII. Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπ-

τοντα

gie tenuit Trajanus, de quo Plinius in Paneg. c. 4. *Nihil ſeveritati ejus hilaritate, nihil gravitati ſimplicitate, nihil majeſtati humanitate detrahitur*. V. Nepotem in Attico c. 15. In lege 19. tit. 18. l. 1. Dig. monentur Præſides provinciarum, *ne provinciales in familiaritatem admittant. Nam ex converſatione æquali contemtio naſcitur dignitatis*.

LVI. De conjunctione philoſophiæ cum experientia ad recte gubernandum agit Ariſtoteles in lib. 10. Ethic. c. ult. Crudelem Neronis dominationem matri quidam imputant, ut eſt apud Sueton. c. 52. *quod eum a philoſophia avertit; monens, imperaturo contrariam eſſe*. Non tamen quælibet philoſophia Principi convenit; ſed illa, de qua Ulpianus lib. 1. Dig. t. 1. leg. 1. *Juſtitiam colimus, & boni & æqui notitiam profitemur; æquum ab iniquo ſeparantes, licitum ab illicito diſcernentes; bonos non ſolum metu pœnarum, verum etiam præmiorum exhortatione efficere cupientes; veram, niſi fallor, philoſophiam, non ſimulatam affectantes*.

LVII. Plutarchus de liber. educat. ſcribit, *facta*

præ-

in humana vita, tum privatis hominibus, tum iis qui cum imperio ſunt. Si enim præterita reſpicies, de futuris melius deliberabis.

LVIII. Abſurdum exiſtima, privatos eſſe aliquos, qui ultro mortem oppetant, ut eorum finis celebretur; reges autem nihil magnum audere, quo in vita clari fiant.

LIX. Relinque imagines & monumenta potius tuæ virtutis, quam corporis.

LX. Cura ut & ipſe in tuto ſis, & urbem tutam habeas. Veruntamen ſi in diſcrimen adductus fueris, elige potius honeſte mori, quam turpiter vivere.

LXI. In omnibus operibus memento dignitatis regiæ; & cura ne quid facias minus dignum amplitudine tanta.

LXII. Ne aſpicias naturam tuam, tamquam

præterita præbere nobis exemplum ad recte conſultandum de futuris. Ἡ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων ἀβουλίας γίνεται παράδειγμα. Ex Proverbiis Catonian. in Bibl. Alb. Fabricii med. & inf. Lat. p. 53.

Quid cautus caveas, aliena exempla docebunt.

LIX. Ageſilaus moriens, ut narrat Plutarchus in Apophth. vetuit ſibi imagines poni. *Siquod*, inquit, *præclarum opus feci, hoc mihi monumentum erit.* Εἴ τι καλὸν ἔργον πεποίηκα, τοῦτό μου μνημεῖόν ἐστι. Sumſit, opinor, Plutarchus ex Oratione Xenophontis de Ageſilao, ubi eadem fere ſententia eſt, prope finem. Mæcenas quoque monuit Auguſtum, ne ſtatuas aureas, aut argenteas ſibi fieri pateretur, ſed potius recte agendo memoriam ſui propagaret, ut eſt apud Dionem l. 2. ſub fin. Tiberius apud Tacitum annal. 4. c. 38. *Hæc mihi in animis veſtris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manſuræ.* Loquitur de ſuis virtutibus.

τοῦτο καὶ τοῖς ἰδιώταις, καὶ τοῖς τυράννοις. ἐὰν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσῃ.

LVIII. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν ἐθέλειν τινὰς ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δ' βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσιν.

LIX. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον, ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν.

LX. Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν σεαυτῷ, καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν· ἐὰν δ' ἀναγκασθῇς κινδυνεύειν, αἱροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχρῶς.

LXI. Ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας· καὶ φρόντιζε, ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης ποιήσῃς.

LXII. Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅμα πᾶσαν

LX. Cicero l. 1. Offic. c. 23. *Cum tempus neceſſitaſque poſtulat, decertandum manu eſt, & mors ſervituti turpitudinique anteponenda.* Saluſtius de T. Turpilio Silano Præfecto Vaccæ in Numidia, in Bel. Jugurt. c. 67. *Quia illi in tanto malo turpis vita fama integra potior, improbus inteſtabiliſque videtur.*

LXI. Rationem rei hujus reddit Plutarchus in Præcept. Polit. διὰ δόξαν, ἣν οἱ πολλοὶ περὶ ἀρχῆς καὶ πολιτείας ἔχουσιν, ὡς πράγματος μεγάλου, καὶ καθαρεύειν ἀξίου πάσης ἀτοπίας καὶ πλημμελείας. *Quia vulgo exiſtimatur, principatum rem magnam eſſe, planeque ejuſmodi, ut errore omni vitioque carere debeat.* Itaque, ut idem ait Plutarchus, non ſolum in publica dicta & facta Principis inquiritur, ſed & in cœnam ejus, & in cubile, & in matrimonium, & in ſeria, & in ludicra omnia.

LXII. Idem fere Iſocrates ſcribit in Orat. ad Philipp. Τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα διὰ ἀρετήν. *Corpus quidem mortale habemus, ſed immortales virtute fieri poſſumus.* Utramque ſui partem homini conſiderandam Plinius proponit l. 9. ep.

3. *Omnes*

quam totam ſimul perituram; ſed quoniam corpus habes mortale, animam immortalem, cura ut animæ memoriam immortalem relinquas.

LXIII. Exerce te ſermonibus rectis & honeſtis, ut aſſueſcas ſapere ſimilia dictis.

LXIV. Quæ ſcis eſſe optima, hæc facito.

LXV. Quorum laudes æmularis, imitare actiones.

LXVI. Quæ filiis tuis facienda proponeres, hæc te facere æquum cenſe.

LXVII. Utere his, quæ dicta ſunt, vel quære meliora.

3. *Omnes homines arbitror oportere aut immortalitatem ſuam, aut mortalitatem cogitare: & illos quidem contendere & eniti, hos quieſcere & remitti.*

LXIII. Ratio Moniti hujus peti poteſt a contrario, ut eſt apud Ariſtotelem l. 7. Politic. c. 17. Ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὁτιοῦν τῶν αἰσχρῶν, γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς. *Nam ex facilitate loquendi turpia quælibet, gignitur & licentia faciendi.*

MO-

σαν διαλυθεῖσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν.

LXIII. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῇς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν.

LXIV. Ἃ δ' ἂν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει.

LXV. Ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις.

LXVI. Ἃ τοῖς παισὶ τοῖς σεαυτοῦ ἂν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἀξίου.

LXVII. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτει βελτίω τούτων.

LXIV. Celeberrimum erat apud Lacedæmonas dictum, quod refert Plutarchus in Apoph. Lac. *Ἴσασι μὲν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ καλά, οὐ πράσσουσι δέ. Sciunt quidem Athenienſes quæ ſint honeſta, ſed non faciunt.* V. Ciceronem de Seneᵭ. c. 18.

LXVII. Horatius l. 1. epiſt. 6. *Siquid noviſti rectius iſtis,*
Candidus imperti; ſi non, his utere mecum.

MONITA POLITICA XL.

De officio civis erga Principem

EX ISOCRATIS

Oratione, quæ inſcribitur

NICOCLES, SEU SYMMACHUS,

quæ eſt ordine Tertia.

I. JUbeo unumquemque veſtrum, quæ ſui officii ſunt, ita gerere, ut nec diligentia deſideretur, neque juſtitia. Utra enim in parte deficiatis, non recte procedere quod agitur, neceſſe eſt.

II. Nihil eorum, quæ vobis mandata ſunt, negligatis, aut parvi faciatis; reputantes, non ſingula quidem per ſe tanti eſſe, ſed tamen ex ſingularum partium modo & ratione rem totam vel bene, vel male ſe habere.

III. Curate quæ mea ſunt nihilo ſecius, quam

I. LOquitur de magiſtratibus, qui peccant tum ſi minus juſte, tum ſi minus diligenter agant; quia

ΕΚ ΤΟΥ
ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου

ΝΙΚΟΚΛΗΣ, Η ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

I. Φημὶ δὴ πράττειν ἕκαστον ὑμῶν, ἐφ' οἷς ἐφέστηκεν ἐπιμελῶς καὶ δικαίως· καθ' ὁπότερον γὰρ ἂν ἐλλίπητέ τι τούτων, ἀνάγκη ταύτῃ κακῶς ἔχειν τὰς πράξεις.

II. Μηδενὸς οὖν ὀλιγωρεῖτε, μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν προστεταγμένων· ὑπολαμβάνοντες, ὡς οὐ παρὰ ταῦτ' ἐστὶν, ἀλλ' ὡς παρ' ἕκαστον τῶν μερῶν, ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἕξον τὸ σύμπαν.

III. Κήδεσθε μηδὲν ἧττον τῶν ἐμῶν, ἢ τῶν

quia tam male agendo, quam nihil agendo negotia corrumpuntur.

II. Ita Ariſtoteles lib. 5. Polit. c. 8. oſtendit, rempublicam corrumpi per contemtum partium, quæ ipſæ quidem exiguæ ſunt, ſed ex iis totum conſtat, quod non eſt exiguum.

III. Id dicit, opinor, quia qui aulæ dant operam, & Regi ſerviunt, iis fere tituli quidam & nomina tribuuntur, quæ magis obſequium, quam honorem ſignificant. Opinione fit, ut ad honorem traducantur.

quam veſtra : nullumque honorem exiguum putetis, qui res meas recte adminiſtrantibus tribuatur.

IV. Alienis abſtinete, ut ſecurius veſtra poſſideatis.

V. Tales oportet vos eſſe erga alios, qualem me erga vos ipſos eſſe cupitis.

VI. Nolite divitiarum potius, quam virtutis famam quærere: quippe ſcitis, & ex Græcis, & ex barbaris qui maximam virtutis opinionem ſibi compararunt, eos plurimis potiri bonis.

VII. Pro certo habete, quæſtus injuſte factos non ad opes augendas valere, ſed periculum creare.

VIII. Ne putetis, accipere quidem lucrum eſſe, dare autem damnum. Neutrum enim horum ſemper eamdem vim habet: ſed quod in tempore, & cum virtute fit, id fructum affert facienti.

IX. Nihil eorum ægre faciatis, quæ ego mandarim. Quicunque enim veſtrum plurimis in rebus ſe mihi utiles præbuerint, ii vel maxime ſuis ipſorum commodis conſulent.

X. Cujuſcunque rei veſtrum quilibet ſibi conſcius fuerit, hanc ne me quidem latere putet: ſed valde ſibi perſuadeat, quamvis corpore abſim, animo tamen rebus omnibus, quæ fiunt, me ſemper adeſſe.

XI.

IV. Vide Ciceronem de Offic. l. 3. c. 5. & ſeq. Ceterum qui ſibi licere vult aliena occupare, idem jus vi–

ὑμετέρων αὐτῶν· καὶ μὴ νομίζετε μικρὸν ἀγαθὸν εἶναι τὰς τιμὰς, ἃς ἔχουσιν οἱ καλῶς τῶν ἡμετέρων ἐπιστατοῦντες·

IV. Ἀπέχεσθε τῶν ἀλλοτρίων, ἵνα ἀσφαλέστερον τοὺς οἴκους τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν κέκτησθε.

V. Τοιούτους εἶναι χρὴ περὶ τοὺς ἄλλους ὑμᾶς, οἷόν περ ἐμὲ περὶ ὑμᾶς ἀξιοῦτε γίνεσθαι.

VI. Μὴ σπεύδετε πλουτεῖν μᾶλλον, ἢ χρηστοὶ δοκεῖν εἶναι, γιγνώσκοντες, ὅτι καὶ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων, οἱ μεγίστας ἐπ' ἀρετῇ δόξας ἔχοντες, πλείστων ἀγαθῶν δεσπόται καθίστανται·

VII. Τοὺς χρηματισμοὺς τοὺς παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένους ἡγεῖσθε μὴ πλοῦτον, ἀλλὰ κίνδυνον ποιήσειν.

VIII. Μὴ τὸ μὲν λαβεῖν κέρδος εἶναι νομίζετε, τὸ δ' ἀναλῶσαι ζημίαν· οὐδέτερον γὰρ τούτων ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· ἀλλ' ὁπότερον ἂν ἐν καιρῷ καὶ μετ' ἀρετῆς γίγνηται, τοῦτ' ὠφελήσει τοὺς ποιοῦντας·

IX. Μηδ' πρὸς ἓν χαλεπῶς ἔχετε τῶν ὑπ' ἐμοῦ προσταττομένων· ὅσοι γὰρ ἂν ὑμῶν περὶ πλεῖστα τῶν ἐμῶν χρησίμους αὐτοὺς παράσχωσιν, οὗτοι πλεῖστα τοὺς οἴκους τοὺς ἑαυτῶν ὠφελήσουσιν.

X. Ὅτι ἂν ὑμῶν ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ τύχῃ συνειδὼς, ἡγείσθω μηδ' ἐμὲ λήσειν· ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ σῶματ' ὁ μὲν μὴ παρῇ, τήνγε διάνοιαν τὴν ἐμὴν οἰέσθω τοῖς γιγνομένοις παρεστάναι·

videtur aliis concedere in ſua.

VI. Adverſus illa Lucilii ex incer. Sat. n. 16.
Aurum atque ambitio ſpecies virtutis utrique eſt:
Quantum habeas, tanti ipſe ſies, tantique habearis.

VIII. Itaque ajebat Publius Syrus in Mimis n. 645.
Perdidiſſe mallem, quam accipere turpiter.

X. Tantam hanc Principis vigilantiam ſignificavit Cardanus de prud. Civil. c. 35. *In tua urbe quidquid eſt, quidquid agitur, diciturve, in digitis habeto.*

XI. Nihil occultum eſſe velitis, nec eorum quæ poſſidetis, nec eorum quæ facitis, nec eorum quæ facturi eſtis. Neceſſe eſt enim, ut recte noſtis, ea quæ clam fiunt, multos terrores adjunctos habere.

XII. Neque callide, neque latenter ad reip. adminiſtrationem contendatis, ſed ita ſimpliciter & aperte, ut etiamſi quis velit, attamen calumniandi rationem non inveniat.

XIII. Actiones expendite: & eas quidem malas judicate, quas mihi clam eſſe velitis; bonas autem, quibus ego cognitis, vos meliores exiſtimarim.

XIV. Nolite diſſimulare, ſiquos videritis adverſus imperium meum peccare, & improbe agere: ſed arguite, & reputate, eadem pœna dignos eſſe delicta celantes, ac facientes.

XV. Felices habete non eos, qui latent, ſiquid mali fecerint, ſed qui nihil mali faciunt. Æquum enim demum eſt, priores illos debitas factis aliquando pœnas dare, alteros autem parem meritis gratiam conſequi.

XVI. Neque ſodalitia, neque coitiones faciatis ſine auctoritate mea. Iſtiuſmodi enim conventus in alio reipublicæ genere utiles ſunt, in regno non carent periculo.

XVII.

XI. Cicero lib. 3. Offic. c. 9. *Honeſta bonis viris, non occulta quæruntur*. Proindeque ad vitandos terrores

XI. Μηδὲν ἀποκρύπτεσθε, μήθ᾽ ὧν κέκτησθε, μήθ᾽ ὧν ποιεῖτε, μήθ᾽ ὧν μέλλετε πράττειν, εἰδότες, ὅτι περὶ τὰ κεκρυμμένα τῶν πραγμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι πολλοὺς φόβους γίνεσθαι.

XII. Μὴ τεχνικῶς ζητεῖτε πολιτεύεσθαι, μηδ᾽ ἀφανῶς, ἀλλ᾽ ὅπως ἁπλῶς καὶ φανερῶς, ὥστε μηδ᾽ ἄν τις βούληται, ῥᾴδιον εἶναι ὑμᾶς διαβάλλειν.

XIII. Δοκιμάζετε τὰς πράξεις, καὶ νομίζετε πονηρὰς μὲν, ἃς ἂν πράττοντες, ἐμὲ βούλησθε λανθάνειν, χρηστὰς δ᾽, περὶ ὧν ἂν ἐγὼ μέλλω πυθόμενος, βελτίους ὑμᾶς νομιεῖν.

XIV. Μὴ κατασιωπᾶτε, ἐάν τινας ὁρᾶτε περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν πονηροὺς ὄντας, ἀλλ᾽ ἐξελέγχετε, καὶ νομίζετε τῆς αὐτῆς εἶναι ζημίας ἀξίους τοὺς συγκρύπτοντας τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν.

XV. Εὐτυχεῖς νομίζετε μὴ τοὺς λανθάνοντας, ἐάν τι κακὸν ποιήσωσιν, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας. τοὺς μὲν γὰρ εἰκὸς τοιοῦτα παθεῖν, οἷά περ αὐτοὶ ποιοῦσι, τοὺς δὲ χάριν ἀπολαβεῖν, ἧς ἄξιοι τυγχάνουσιν ὄντες.

XVI. Ἑταιρείας μὴ ποιεῖτε, μήτε συνόδους ἄνευ τῆς ἐμῆς γνώμης. αἱ γὰρ τοιαῦται συστάσεις, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πολιτείαις πλεονεκτοῦσιν, ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις κινδυνεύουσι.

XVII.

rores *hic murus aheneus eſto*, *nil conſcire ſibi*, ut ait Horatius l. 1. ep. 1. v. 70.

XV. Cicero l. 3. Offic. c. 8. *Satis nobis perſuaſum eſſe debet, ſi omnes Deos hominesque celare poſſimus, nihil tamen avare, nihil iniuſte, nihil libidinoſe, nihil incontinenter eſſe faciendum.*

XVI. Cato apud Livium l. 34. c. 2. *Ab nullo genere non aeque ſummum periculum eſt, ſi coetus, & concilia, & ſecretas conſultationes eſſe ſinas.*

XIX.

XVII. Cavete non modo a delictis, ſed etiam ab iis ſtudiis, in quæ neceſſario delicti ſuſpicio cadit.

XVIII. Benevolentiam erga vos meam tutiſſimam & firmiſſimam fore confidite.

XIX. Cuſtodite præſentem civitatis ſtatum, nulla rerum mutatione quæſita; reputantes iſtiuſmodi perturbationibus & civitates neceſſario perdi, & privatas domos everti.

XX. Scitote, non in Principum ingeniis dumtaxat poſitum eſſe, ut ii demum faciles, vel difficiles ſint, ſed etiam in moribus civium. Multi enim aſperius imperare coacti ſunt, quam vellent, propter improbitatem illorum, quibus imperabant.

XXI. Bono animo eſtote, non propter manſuetudinem & lenitatem meam, ſed propter virtutem veſtram.

XXII. Sic velim exiſtimetis, ſecuritatem meam, eſſe ſecuritatem veſtram. Rebus enim meis recte conſtitutis, recte erit etiam veſtris.

XXIII. Oportet, vos modeſte obſequi imperio meo, ſervantes inſtituta legeſque regias; ſplendide autem munia civitatis obire, & negotia gerere, quæ ego mandarim.

XXIV. Excitate juniores ad virtutem, non adhortantes modo, ſed factis oſtendentes, quales deceat eſſe bonos viros.

XXV.

XIX. Petrarcha de Rep. adminiſtr. *Auguſti eſt notiſſimum illud: Quiſquis præſentem ſtatum civitatis com-*

XVII. Μὴ μόνον ἀπέχεσθε τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑποψίαν γίνεσθαι.

XVIII. Τὴν ἐμὴν φιλίαν ἀσφαλεστάτην καὶ βεβαιοτάτην εἶναι νομίζετε.

XIX. Διαφυλάττετε τὴν παροῦσαν κατάστασιν, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιθυμεῖτε μεταβολῆς, εἰδότες, ὅτι διὰ τὰς τοιαύτας ταραχὰς ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι, καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους ἀναστάτους γίγνεσθαι.

XX. Μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τοῦ χαλεποὺς, ἢ πρᾴους εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν. πολλοὶ γὰρ ἤδη διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων κακίαν τραχύτερον, ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην ἄρχειν ἠναγκάσθησαν.

XXI. Θαῤῥεῖτε μὴ διὰ τὴν ἐμὴν μᾶλλον πρᾳότητα, ἢ διὰ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἀρετήν.

XXII. Τὴν ἐμὴν ἀσφάλειαν, ἄδειαν ἑαυτοῖς εἶναι νομίζετε· καλῶς γὰρ τῶν περὶ ἐμὲ καθεστώτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἕξει.

XXIII. Ταπεινοὺς μὲν εἶναι χρὴ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν, ἐμμένοντας τοῖς ἤθεσι, καὶ διαφυλάττοντας τοὺς νόμους βασιλικούς. λαμπροὺς δ᾽ ἔν τε ταῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως λειτουργίαις, καὶ τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ προσταττομένοις.

XXIV. Προτρέπετε τοὺς νεωτέρους ἐπ᾽ ἀρετὴν, μὴ μόνον παρακινοῦντες, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς πράξεις ὑποδεικνύοντες αὐτοῖς, ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθούς.

XXV.

commutari non vult, & civis, & vir bonus eſt.

XXI. Huc referri poteſt, quod eſt in P. Syri Mimis n. 593. *oportet ut bonum peccandi odio, non metu facias.*

XXII. Plinius ad Trajanum in Panegyr. c. 72. *Obſecramus Deos, ut uni tibi faveant; quia in te & tute ipſe, & reſpublica, & nos ſumus.*

XXV.

XXV. Facite, ut filii veſtri ſciant Regi parere, & in hujus maxime virtutis ſtudio verſari aſſueſcant. Nam ſi parere didicerint, multo melius imperare poterunt.

XXVI. Si fideles nobis, juſtique fuerint, in partem venient bonorum noſtrorum; ſin autem improbi, ſua quoque in diſcrimen adducent.

XXVII. Maximas vos & firmiſſimas opes filiis veſtris relicturos credite, ſi benevolentiam illis noſtram relinquere poſſitis.

XXVIII. Sic vobis perſuadete, miſerrimos & infeliciſſimos eſſe, qui obſtrictam alicui fidem prodiderunt. Neceſſe eſt enim, iſtiuſmodi homines trepide agere, undique ſibi timere, totoque vitæ tempore non magis amicis, quam inimicis credere.

XXIX. Æmulamini non eos, qui plurima poſſident, ſed qui recte poſſident, nulliuſque ſceleris ſibi conſcii ſunt.

XXX. Ne putetis, improbitatem plus commodi afferre, quam virtutem; nomen autem deterius habere: ſed qualia res ſingulæ ſortitæ nomina ſunt, talem prorſus earum eſſe vim & naturam, exiſtimate.

XXXI. Nolite invidere iis, qui primas tenent apud me: ſed contendite & efficite virtute ac probitate, ut illis pares ſitis.

XXXII.

XXV. Cicero l. 3. de Leg. c. 2. *Qui modeſte paret, vide-*

XXV. Διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ περὶ τὴν παίδευσιν τῆς τοιαύτης ἀρετῆς ἐθίζετε αὐτοὺς ὡς μάλιστα διατρίβειν. ἐὰν γὰρ ἄρχεσθαι μάθωσι, πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται.

XXVI. Πιστοὶ μὲν ὄντες καὶ δίκαιοι μεθέξουσι τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, κακοὶ δὲ γενόμενοι κινδυνεύσουσι περὶ τῶν ὑπαρχόντων·

XXVII. Μέγιστον ἡγεῖσθε τοῖς παισὶ καὶ βεβαιότατον πλοῦτον παραδώσειν, ἐὰν αὐτοῖς δυνήσθε τὴν ἡμετέραν εὔνοιαν καταλιπεῖν·

XXVIII. Ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθε καὶ δυστυχεστάτους, ὅσοι περὶ τοὺς πιστεύσαντας ἄπιστοι γεγόνασιν. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους ἀθύμως ἔχοντας καὶ φοβουμένους ἅπαντα, καὶ μηδὲν μᾶλλον πιστεύοντας τοῖς φίλοις, ἢ τοῖς ἐχθροῖς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον διάγειν.

XXIX. Ζηλοῦτε μὴ τοὺς πλεῖστα κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας.

XXX. Μὴ τὴν κακίαν δύνασθαι μὲν πλέον τῆς ἀρετῆς ὠφελεῖν νομίζετε, τὸ δ' ὄνομα δυσχερέστερον ἔχειν. ἀλλ' οἵωνπερ ὀνομάτων ἕκαστα τῶν πραγμάτων τετύχηκε, τοιαύτας ἡγεῖσθε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἶναι.

XXXI. Μὴ φθονεῖτε τοῖς παρ' ἐμοῦ πρωτεύουσιν, ἀλλὰ ἁμιλλᾶσθε καὶ πειρᾶσθε χρηστοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχοντες ἐξισοῦσθαι τοῖς προέχουσιν.

XXXII. Φιλεῖν οἴεσθε δεῖν καὶ τιμᾶν, οὕς περ ἂν καὶ βασιλεύς, ἵνα καὶ παρ' ἐμοῦ τυγχάνητε τῶν αὐτῶν τούτων.

XXXIII.

videtur qui aliquando imperet, dignus eſſe.

XXIX. Horatius l. 4. Od. 9.

Non poſſidentem multa vocaveris
Recte beatum : rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum

Mu-

XXXII. Amore & honore dignos judicate, quos Rex ipſe amat & honorat; ut eodem apud me loco eſſe poſſitis.

XXXIII. Ut, præſente & audiente me, loqui ſoletis; ita me abſente, ſentire vos decet ac judicare.

XXXIV. Benevolentiam erga nos veſtram factis potius oſtendite, quam ſermonibus.

XXXV. Quæ vobis ab aliis fieri indignamini, ea ipſi aliis ne faciatis.

XXXVI. Quæ verbis reprehendere ſoletis, ea ne faciendo ſequamini.

XXXVII. Talia a nobis expectate, quales ipſi erga nos eritis.

XXXVIII. Bonos ne laudetis dumtaxat, ſed etiam imitamini.

XXXIX. Verba mea pro legibus habete, conſtanterque ſervate. Quicunque enim ex vobis ita ſe geſſerint, ut ego volo, iis maxime vivere licebit, ut ipſi voluerint.

XL. Caput omnium, quæ diximus, eſt, ut qua ratione eos, qui vobis parent, erga vos eſſe vultis, eadem ipſi erga me & imperium meum affecti ſitis.

Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati.
Pejuſque leto flagitium timet.

XXXII. M. Terentius hac ipſa de cauſſa excuſat Tiberio amorem ſuum & obſequium erga Seianum apud Tacitum l. 6. Annal. c. 8. *Tuum, Cæſar, generum, tui conſulatus ſocium, tua officia in rep. capeſſentem colebamus. Non eſt noſtrum æſtimare, quem ſupra ceteros, & quibus de cauſſis extollas.*

XXXIII. Οἷά περ παρόντος ἐμοῦ λέγετε, τοιαῦτα καὶ ἀπόντος φρονεῖτε.

XXXIV. Τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδείκνυσθε μᾶλλον, ἢ τοῖς λόγοις.

XXXV. Ἃ πάσχοντες ὑφ᾽ ἑτέρων ὀργίζεσθε, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε.

XXXVI. Περὶ ὧν ἂν ἐν τοῖς λόγοις κατηγορεῖτε, μηδὲν τούτων ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιτηδεύετε.

XXXVII. Τοιαῦτα προσδοκᾶτε πράξειν, οἷα ἂν περὶ ἡμῶν διανοῆσθε.

XXXVIII. Μὴ μόνον ἐπαινεῖτε τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθε.

XXXIX. Τοὺς λόγους τοὺς ἐμοὺς νόμους εἶναι νομίζετε, καὶ πειρᾶσθε τούτοις ἐμμένειν, εἰδότες, ὅτι τοῖς μάλιστα ποιοῦσιν ὑμῶν ἃ βούλομαι, τούτοις ἐξέσται ζῆν, ὡς αὐτοὶ βούλονται.

XL. Κεφάλαιον τῶν εἰρημένων, οἵους περ ἂν τοὺς ὑφ᾽ ὑμῶν ἀρχομένους οἴεσθε δεῖν περὶ ὑμᾶς εἶναι, τοιούτους χρὴ περὶ τὴν ἀρχὴν ὑμᾶς γίνεσθαι.

XXXV. Hinc illud Publii Syri in Mimis n. 4. *Ab alio expectes, alteri quod feceris*. Ita in ſ. litteris Matthæi c. 7. n. 12. *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Similia prorſus habet & D. Lucas in c. 6. n. 31.

XL. Seneca epiſt. 47. *Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum ſuperiorem velles vivere*. Monitum hoc, cui fere ſimile eſt trigeſimum orationis ſecundæ, plura continet. Ceterum ne mireris, Monita de officio civis erga Principem eſſe pauciora, nam ſequi facilius eſt, quam ducere.

XLI. Hæc inverſio quædam eſt Moniti XXX. Orationis ſecundæ. Ad illud pertinet id, quod Seneca ſcribit epiſt. 47. *Sic cum inferiore vivas quemadmodum tecum ſuperiorem velles vivere*. Ad hoc autem facit illud D. Auguſtini de Opere Monachor. c. 31. *Quid iniquius, quam velle ſibi obtemperari a minoribus, & nolle obtemperare majoribus?*

EX DIONYSIO ALICARNASSEO DE ANTIQUIS ORATORIBUS

Edition. Lipſienſis 1691. p. 95.

Μάλιστα δ' ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων περὶ οὓς ἐσπούδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς. Ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ τῇ πόλει χρησίμους. Κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις. Καὶ ἔγωγέ φημι χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός.

HOC EST.

MAxime autem (excelluit Iſocrates) in rerum delectu, quas oratione explicaret, & in argumentorum pulcritudine ac dignitate, quibus eloquentiam ſuam exerceret. Ex quo fit, ut ejus ſtudioſi non modo ad recte dicendum, ſed etiam ad recte vivendum idonei fiant, ſuæque familiæ ac civitati admodum utiles. Præſtantiſſima enim in orationibus Iſocratis virtutis præcepta reperiuntur. Ac ſiquis non partem aliquam, ſed univerſam regendæ reip. rationem tenere voluerit, illi ego auctor ſum, ut oratorem hunc præ manibus habeat.

IN-

INDEX
RERUM ET VERBORUM

A

ACcipere non ſemper eſt lucrum. pag.76
Adoleſcentis mores quibus virtutibus contineantur. 10
Adulatores cognoſcendi. 62. fugiendi. 30
Alexandro Imperatori nimia civilitas objecta eſt. 68
Alienis abſtinendum. 76
Amandi ſunt, quos Princeps amat. 84
Amici Principum quinam maxime eſſe debeant. 60. 62. 64. Loquendi libertas illis concedenda. ibid.
Amicitia quibuſcum, & quomodo inſtituenda ſit. 22.24.26
Amicitiæ quærendæ initium laus eſt. 34
Amicis quæ & quomodo communicanda. 36
Amicis quomodo ſit benefaciendum. 28. 54
Annibal veſtium curam non ſuſcipiebat. 67

B

BEllicoſus qua ratione Princeps eſſe debeat. 58
Benefaciendum bonis. 28. 30
Beneficium non ſine gratia faciendum. 32.33
Benevolentia civium Principis cuſtodia eſt. 54
Benevolentia Principis firma. 80
Benevolentia factis oſtendenda. 84

Bona quomodo curanda, & fruenda. 44
Bona a bonis diſcuntur. 64
Boni non modo laudandi, ſed imitandi. 84

C

CAlamitas nemini exprobranda. 28. 29
Calumniatores puniendi. 62
Civilitas Principi neceſſaria. 68
Civitas magna quæ. 46
Civitatis munia ſplendide obeunda. 80
Clinias Pythagoricus. 22
Comitas & affabilitas. 18. 30. 31
Compotationes vitandæ. 32
Conſultandum lente. Ibid.
Contentiones vitandæ. 30. 31
Contentiones quibus de rebus ſuſcipiendæ. 58
Corporis cuſtodia quæ ſit validiſſima. 54
Κόσμος quid ſit. 13
Crimina celantes & facientes eadem pœna digni. 78
Criminationes diluere oportet, etiamſi falſæ ſint. 14. 15
Cultus quid ſit. 10
Cupiditas diſcendi. 16
Cyri cura de corporis ornatu. 67

D

ΔΑιμόνιον quid ſignificet. 11
Dei timor quid ſit. 14
Deus quomodo colendus. 10. 50. 53
Depoſita verborum fidelius ſervanda, quam pe-

pecuniarum. 20. 21
Diligentia. 74
Dionyſii Alicarnaſſei judicium de Oratione Iſocratis prima. Ep. ad Lect. & p. 19.
De aliis duabus. 66
Divitiæ quatenus quærendæ. 28. 66. 74
Dona ferentes quomodo accipiendi. 56

E

EBrietas damnatur, & excuſatur. 32. 33
Exercitationes quatenus adhibendæ. 12
Experientia Principi neceſſaria. 69
Explorandi illi, quibuſcum vivimus. 62

F

FAma divitiarum quanti ſit. 76
Fidem qui prodiderunt, infeliciſſime vivunt. 82
Filii ad recte parendum inſtituendi ſunt. Ibid.
Filiis relinquenda benevolentia Principis. 82
Forenſes advocationes damnoſæ. 51
Fortuna a Deo petenda. 34
Frui anima. 28

G

GLadio ignem fodicare, quid ſit. 32
Gravitas quatenus Principibus conveniat. 68
Gubernanda civitas, ut domus. 52
Gubernat recte qui, quos gubernat, melio-

res facit. 66

H

HArpocration caſtigatus. 18
Henrici Stephani judicium de auctore iſtarum Orationum. Ep. ad Lect.
Hermogenis judicium de auctore Orationis primæ. Ep. ad Lect.
Homo ſe hominem eſſe meminerit. 20
Honorandi ſunt, quos Princeps honorat. 84
Honores qui quibus tribuendi. 54
Hoſpites excipiendi. 54. 55
Humana cito labuntur. 42

I

IMagines animi potius quam corporis relinquendæ. 70
Imperio dignus eſt, qui recte paret. 82
Inferiores quomodo tractandi. 58
Inimicis malefaciendum Ethnici putabant. 25
Aliter Chriſtiani. Ibid.
Ira amicorum quomodo caſtiganda. 32
Per iram nihil agendum. 56. 57
Ironia iram parit. 32
Iſocrates Dionyſii ſodalis auctor primæ orationis. 19
Iſocrates varii. Ep. ad Lect.
Iſocratis ſenioris laus. 86
Itinera a Philoſophis ſuſcepta doctrinæ quærendæ gratia. 18
Judicia ne fiunt ad gratiam. 52
Jusjurandum cuſtodiendum. 10. 20
Quando accipiendum. 21. 22
Ju-

Juſtus quomodo præſtet injuſto. 40

L

LÆtandum & dolendum caute. 42
Leges num ſint mutandæ. 50
Carere debent ambiguitatibus. ibid.
Legis loco habenda ſunt verba Principis. 84
Lingua ne præcurrat mentem. 42. *66. 68*

M

MAgiſter honorandus. 12
Magiſtratus non callide quærendi. 78
Magnanimus qui ſit habendus. 58. 59
Magnificentia ubi oſtendenda. 52
Mens bona. 40. 41
Miniſtrorum culpa in Principem & Magiſtratum rejicitur. 38. 39. *61*
Modus optimus in re qualibet. 60
Mordax reprehenditur. 32
Mores civium moribus Principum conformantur. *66*
Mors honeſta præferenda eſt vitæ minus honeſtæ. 44. 71
Multitudo in primis bono Principi curanda videtur. 50
Mutationes rerum noxiæ. 80

N

NEgotiationes in civitate conſtituendæ. 50
Nimium fere magis offendit, quam parum. *68*
Nomen bonum præſtat divitiis. *66*

No-

Nomina rerum qualia ſunt, tales ſunt res. 82

O

OBtemperare majoribus debet, qui vult ſibi obtemperari a minoribus. 85
Occulta non quærenda, ſed bona & honeſta. 78
Occultum nihil debet eſſe Principi. Ibid.
Optima invenienda, vel inventis utendum eſt. 50
Optima non cognoſcenda ſolum, ſed facienda. 72
Ὅρκος ἱκανὸς quid ſit. 22

P

ΠΑιδεία quid ſit. 34
Parentes honorandi. 10. 11
Partes continent totum. 75
Paupertas juſta melior eſt, quam divitiæ injuſtæ. 38. 39
Pecuniæ debet eſſe modus. 26
Quinam ſit uſus. 28
Pejores non debent imperare melioribus. 48
Peritia rerum. 34
Philoponus quid. 40
Philoſophia Principi neceſſaria. 68
Placere ſibi nemo debet. 12
Plebis ratio in gubernanda civitate quomodo ſit habenda. 50
Poetæ legendi ſunt. 48. 49
Prava neque facienda, neque ullo modo defendenda. 38

Præ-

Præterita Principi reſpicienda. 70
Primoribus non invidendum. 82
Principatus quinam ſit optimus. 60
Principem nihil eorum latere debet, quæ in urbe fiunt. 78
Principis ſecuritas civium quoque ſecuritatem parit. 80
Principum ingenium ſequitur aliquando civium mores. Ibid.

Q

QUeſtus ex bona fama. 18
Queſtus injuſtus. 40
Querulus non ferendus. 32

R

REgia dignitas Regi ſemper conſideranda eſt. 70
Regnum tale eſt, qualis rex. 46
Regum mores imitandi. 36. 37
Regum placita debent eſſe immutabilia. 52
Rex ſuperare cives ſuos virtute debet. 46
Rex amare populares ſuos debet. 48
Rex bonus, pater bonus. Ibid.
Riſus effuſus vitari debet. 12

S

SAcrificia quatenus facienda. 10
Sævitia & ſeveritas quoque vitanda. 96
Salutare obvios officii eſt. 18
Sapere aliis minime poteſt, qui ſibi ipſi deſipuit. 36. 37
Sa-

Digitized by Google

Sapiens eſt, tum qui per ſe ſcit, tum qui per alios. 51
Scelera latere nequeunt. 14
Scientia quanti facienda. 16. 17
Sermo quando ſit opportunus. 42
Sermones debent eſſe honeſti. 72
Silentium nunquam pœnitentiam parit. 42
Sodalitia & coitiones. 78. 79
Sophiſtæ audiendi ſunt. 48. 49
Superbia vitanda. 30. 31
Superbus vultus non eſt ferendus. 12
Suſpicio delicti vitanda. 80

T

Temeritas parit calamitates. 36
Tempus omnia retegit. 15
Timeri qui vult, timeat neceſſe eſt. 56
Timor civitati auferendus. Ibid.
Timor Dei quo referatur in ſacris litteris. 14
Turpia non modo non facienda, ſed neque dicenda. 13. 72

V

Veritas & fides Regi colenda. 56
Veſtis debet eſſe munda & elegans. 26
Veſtium cura ſuſcipienda illi, qui eſt in Magiſtratu. Ibid.
Virtus a Deo petenda contra Ethnicos. 34. 36.
Virtutis fama melior, quam divitiarum. 76
Vita in tuto agenda. 42
Vitæ dedecus magis vitandum, quam mortis periculum. 43

Vo-

Voluptates quænam ſint quærendæ. 14
Voluptati non eſt ſerviendum. 20.63.64
Vultuoſus homo ferendus non eſt. 12

X

XEnocrates jure prohibitus in judicio, eum teſtimonium diceret. 21

Z

ZAleucus incipit leges ſuas a cultu Deorum. 10

A01 1454482

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] Google

BIB
VI